11276

KARYS

GEGUŽIS
Nr. 5 1955

KARYS

THE WARRIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. Subscription .5.00 per year. Single copy 50 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

*

Redaktorius **Zigmas Raulinaitis**

Redaktoriaus pavaduotojas **Stasys Butkus**

Kalbinę dalį redaguoja **Kazys Kepalas**

*

Atskirus skyrius redaguoja:

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje,

Romas Kezys — Kariai ir Jaunimas,

Justinas Liaukus — Karinės žinios

*

Bendradarbiai

K. Ališauskas, J. Apyrubis, P. Alšėnas, A. Balčiūnas, B. Balčiūnas, G. Botyrius, K. Jankūnas, V. Jonikas, V. K. Jonynas, J. Juodis, Dr K. Jurgėla, P. Jurgėla, V. Karečkaitė, J. Kiaunė, P. Labanauskas, J. Laskoronskis, J. Lukas, P. Mačiulaitis, Marių Žuvėdra, kan. J. Meškauskas, S. Miglinas, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, T. Papartis, P. Plechavičius, A. Reklaitis, V. Raulinaitis, J. Skaržinskas, A. Sodaitis, A. Sperauskas, Dr. V. Sruogienė, V. Šventorajtis, O. Urbonas, J. Valakas, kun. S. Valiušaitis, V. Vilkutaitytė-Gedvilienė, T. Žiūraitis, O. P.

*

Administratorius **Leonas Bileris**

*

Atstovai

Balys Brazdžionis. Chicago, Ill.
Andrius Mart. Ciemin's, Rochester, N. Y.
Petras Jaudegis, Omaha, Nebr.
Vytautas Kamantas. Cleveland, Ohio.
Morkus Šimkus. Baltimore, Md.
Kazys Trečiokas. Newark, N. J.

1955 M. GEGUŽIS, NR. 5 (1310)

T U R I N Y S

A. Rėklaitis — Motina ... 129
A. Rėklaitis — Vakarų Europos Gynyba ... 131
Dr. V. Sruogienė — D. L. Kunigaikštystės ir Maskvos pasiuntinybės 16 ir 17 amž. ... 134
A. Jonikas — Vienas tarp tūkstančio lenkų ... 139
J. Skaržinskas — Bertrand Russell pažiūros į karų priežastis ... 141
H. Sienkievičius — Kryžiuočiai ... 143
J. Vėgelis — Kriviečių kryžkelės ... 148
Kariai ir Jaunimas ... 151
Karinės žinios ... 153
Karinė spauda ... 154
Lietuviai kariai laisvajame pasaulyje ... 157
Kuprinės pabiros ... 159

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.— K. Bradūnas,
Boston, Mass.— "Baltic Florists",
Brooklyn, N. Y.—"Laima"
Chicago, Ill.— J. Karvelis, P. Švelnis,
Cleveland, Ohio — V. Rocevičius.
Detroit, Mich.—"Neringa",
Grand Rapids, Mich.— J. Belinis.
Philadelphia, Pa.— A. Impulevičius,
Newark, N. J.— K. Trečickas,
Rochester, N. Y.— P. Saladžius.
Waterbury, Conn.— V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont.— J. Pleinys,
Toronto, Ont.— V. Aušrotas, A. Kuolas, "Tėviškės Žiburių" Knygynas,
Verdun, Montreal, Que.—"Parish Library".

ANGLIJOJE:

Nottingham — K. Bivainis,
London — D. Daunoraitė.

AUSTRALIJOJE:

Carlton, Vic.—V. Šalkūnas.
N. Geelong, Vic.—"L. K. Fondo Sp. Kioskas",
St. Kilda, Vic.— N. Butkūnas.

VENEZUELA:

Caracas — Dr. V. Mažeika.

Įvairių autorių straipsniai, skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

*

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio viduryje. Todėl jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją iki to mėnesio 1 dienos.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

*

Leidžia Kario leidykla

*

Prenumerata JAV ir užsienyje:

Metams — $5.00, pusm. — $3.00, atsk. nr. — 50c. Skelbimai pagal susitarimą.

Adresas: KARYS, 680 Bushwick Aven., Brooklyn 21, N. Y.

Viršelyje:
BOTANIKOS SODAS KAUNE
V. Augustino nuotr.

KU biblioteka
093 00523489 1

Įsteigtas Lietuvoje 1919—Nepriklausomybės kovų—metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1310) GEGUŽIS—MAY 1955

M O T I N A

MOTINOS DIENOS PROGA

(A. RĖKLAITIS)

Motina buvo, yra ir bus begalinės motiniškos meilės, pasiaukojimo ir kančių pavyzdžiu. Ypač savo vaikų atžvilgiu, motinos meilė pastebima kiekviename gyvenimo žingsnyje. Darniam šeimos židiniui sukurti motina iš visų šeimos narių daugiausia rūpinasi ir pasiaukoja. Motina dažnai nedamiega, nedavalgo ar nuo ko kitko atsisako dėl to, kad jos vaikams—šeimos džiaugsmui, nieko netrūktų. Motina rūpinasi, kad jos vaikai, kiek sąlygos leidžia, būtų išmokslinti, išauklėti, kad jiems ateitis būtų lengvesnė, šviesesnė. Motina yra laiminga ir jaučia didelį džiaugsmą savo širdyje, kai mato, jog jos vaikai ją myli, ją varguose užjaučia bei paguodžia. Kiek skausmo motina savo širdyje patiria, kiek kančių iškenčia, kai jos vaikai ją užgauna. O, kokia motina laiminga, kai jos šeimoje tokių blogų vaikų nepasitaiko! Motinos meilė savo vaikų atžvilgiu yra tyra, nuoširdi ir amžina. Taip jau sutvarkyta pasaulio Sutvėrėjo. Kaip gražu ir džiugu, kada vaikai tiek maži, tiek paaugę ar suaugę savo motiną myli ir gerbia. Tokie motinų vaikai: poetai, rašytojai, dailininkai, muzikai, mokslininkai motinos garbei, jos motiniškai meilei, pasiaukojimui ir kančioms atvaizduoti parašė gražiausias eiles, įdomiausius veikalus, nupiešė puikiausius paveikslus, sukūrė skambiausias operas ir dainas, surašė storiausias mokslines knygas.

Tautų mitologija ir istorija pateikia daug ryškių pavyzdžių apie moters motinos karžygiškumą ir pasiaukojimą savo tėvynės labui. Legendarinio Lietuvos kunigaikščio Margio ir jo karių susideginimas Punios pilyje, kai pamatė, kad pilies nuo priešo apginti negalės, mums parodo kokios anų laikų lietuvės motinos buvo augštos kultūros, kad jos sugebėjo išauklėti tokius karžygius patriotus, atsidavusius savo tėvų žemės laisvei. Mes pagrįstai didžiuojamės Vytauto Didžiojo motina kunigaikštiene Birute, sugebėjusia užauginti, išauklėti ir išmokslinti mūsų tautos anų laikų gabų politiką, administratorių ir didį karo vadą Vytauto asmenyje, kurio politinė išmintis ir žygiai stebino visą ano meto Europą. Mes taip pat didžiuojamės mūsų tautos dukros Gražinos karžygiškumu, kurios garbei yra jos vardu sukurta pirmoji lietuviška opera.

Rusų carų priespaudos laikotarpyje, kada okupantai buvo iš mūsų tautos atėmę ir žodžio ir rašto laisvę, tada Lietuvos bakūžė ir lietuvė motina pasidarė svarbiausiu židiniu lietuvybei nuo mirties apsaugoti. Tada lietuvė motina, prie ratelio verpdama, mokė savo vaikus lietuviškai melstis, skaityti ir rašyti. Tada ir gimė Lietuvos Vargo Mokykla, kuri ir šiais mūsų tautos nelaisvės ir kančių metais atgaivinama ir turi suvaidinti labai svarbų lietuvybės išlaikymo vaidmenį. Ano meto

Vargo Mokykla padarė stebuklus. Jos dėka Lietuva nežuvo. Ji paruošė tėvynei naujų kovotojų, kurie prikėlė ir atkūrė Lietuvą. Mūsų dailininkas Rimša savo raižinyje "Lietuvė motina prie ratelio moko vaiką skaityti" puikiai atvaizdavo, įprasmino ir įamžino Vargo Mokyklos idėją.

Mes reiškiame savo gilią pagarbą ir lenkiame galvas prieš visas lietuves motinas, davusias tautai eiles kovotojų, kurie senovėje buvo sukūrę Didžiąją Lietuvą, kurie tėvynės priespaudos metais prikėlė tautą, kurie Lietuvą vėl paruošė nepriklausomam gyvenimui, kurie sunkiausiu okupacijos metu 1918 m. Vasario 16 d. drįso paskelbti visam pasauliui Lietuvą vėl esant nepriklausomą valstybę, kurie tą nepriklausomybę su ginklu iškovojo ir, kurie, pagaliau, nepriklausomą Valstybės gyvenimą sukūrė ir padarė prasmingą visai mūsų tautai.

Iš visų motinų tektų atskirai iškelti lietuvio kario motiną. Kariai, savo motinų perteiktu krauju ir įkvėpta tėvynės meile eina su ginklu kovoti ir mirti už savo tėvų žemės laisvę. Už tėvynės laisvę gyvybę aukoti yra didžiausia ir kilniausia auka, kokią tik žmogus gali padaryti. Motinos, kurių sūnūs kariai savo gyvybę aukoja laisvės aukuran, užsitarnauja ypatingos savo tautos pagarbos. Šia proga prisimintina ir lietuvė motina tremtyje. II Pas. karo pasėkoje lietuvės motinos gyvenimas ypatingai pasidarė kartus, sunkus, pilnas pavojų ir kančių. Prisiminus lietuvės motinos tremties kelius iš tėvynės į Sibirą arba į laisvąjį pasaulį, vaizdas gaunasi ir vienu ir kitu atveju liūdnas, baisus. Motina, okupanto išguita ir vis dar varoma Sibiran, yra pasmerkta prievartai, smurtui, vergės likimui ir sunaikinimui. Šiandien rytų barbarai žmogaus jausmų neturi. Motinas ligones, neščias jie brutaliausiais būdais atplėšia nuo jų gimto krašto, išgabena nežinomam likimui, išardo šeimas, atskirdami nuo jų vaikus ir vyrus. Kas gal apsakyti, kas gal aprašyti lietuvės motinos kančias . . .

Į laisvus Vakarus pasirinktas lietuvės motinos kelias nėra rožėmis klotas. Jai teko su širdgėla ir ašaromis apleisti savo mylimą tėvynę. Jai teko bėgti tremties keliais su savo mažais vaikais per ugnį ir mirtį nešančias karo audras. Stovyklų gyvenimas motinos kančių ir rūpesčių nesumažino. Jei čia medžiaginė jos būklė kiek pasitaisė, tai moraliniu atžvilgiu ji jautėsi vieniša. Po visą pasaulį išsisklaidžiusios lietuvės motinos šiandieninė padėtis neteikia šviesesnių vilčių. Ją kamuoja svetima aplinkuma, tėvynės ilgėsys ir susirūpinimas savo vaikais tais, kurie vis labiau atsiriboja nuo savo tėvynės reikalų, kurie vis labiau atitolsta nuo lietuvybės. Motina tremties sąlygose neturi jėgų ir galimybės padaryti į savo vaikus lemiamos įtakos, kad jie ne svetimais, o savo, lietuviškais reikalais, daugiau domėtųsi. Jos pastangos išauklėti tremtyje savo vaikus lietuviškoje dvasioje nevisada būna sėkmingos. Toji nesėkmė ją skaudina, sudaro jai daug rūpesčio, pakerta jos jėgas.

Pieta, iš K. Čiurlionies muzėjaus originalo. Eduardo Krasausko pieš.

Motinos dienos proga suteikime savo motinai džiaugsmo. Tą dieną ją šiltai pasveikinkime ir pagerbkime, pasižadėdami būti jos gerais vaikais. O tie, kurie savo motinos nustojote, nors mintimi prisiminkite tas dienas, kada ji savo motiniškos meilės ir širdies globoje jus augino ir auklėjo. Šia proga prisiminkime ir mūsų visų motiną—Lietuvą. Okupantai ją naikina, žudo. Laisvasis pasaulis tikros pagalbos rankos jai dar neištiesia. Ir mes, jos vaikai laisvėje, neturime galimybės savo kenčiančiai Motinai—Lietuvai sumažinti skausmus. Bet mes galime jai didelį džiaugsmą suteikti, ją moraliai sustiprinti, eidami vienybės keliais ir vieningai kovodami jos laisvei atgauti.

VAKARŲ EUROPOS GYNYBT ATOMINIO KARO ATVEJU

A. RĖKLAITIS

Pastaruoju metu viešoje spaudoje vis dažniau pasirodo žinių apie naujus atominius ginklus, atominę strategiją ir taktiką. U. S. News & World Report žurnale š. m. vasario mėn. paskelbta labai įdomių žinių apie Vakarų Europos gynybos pertvarkymą ryšyje su atominių ginklų gausėjimu.

Mums atrodo, kad gynybos planai neturėtų būti viešai skelbiami. Tačiau jie yra atskleidžiami viešumai. Tuo būdu ir priešas turi galimybę su jais legaliu keliu susipažinti. Demokratinės valstybės, atrodo, neranda reikalo slėpti spėjamo ar galimo karo vaizdo. Tikrovė ir apskaičiuotas atvirumas yra būdingas demokratijos stiprybės požymis. "Geležinės ir bambukinės uždangos" yra diktatūrų būdingas silpnybės požymis. Taigi, nesistebėkime, kada randame šio krašto viešoje spaudoje paskelbta svarbių karinių žinių. Paskelbtos U. S. News & World Report žurnale žinios svarbiausia paliečia ir išryškina šiuos klausimus:

a) NATO pasirengimas gintis Vakarų Europoje,
b) Atominės strategijos ir taktikos bruožai,
c) NATO karinių jėgų pertvarkymas — pritaikymas prie naujų reikalavimų.

Sovietų Rusijos agresijos atveju NATO armija Vakarų Europoje, pagal naują direktyvą turi ginti Vakarų Vokietiją ant rytinių jos sienų, nesitraukiant į Reiną. Ši "priekin pastumta strategija" buvo priimta 1954 m. gruodžio mėn., visoms 14-ai NATO tautų nutarus Vakarų gynybos planus remti taktiniais ginklais. Šio nutarimo įtakoje jau yra pradėtas Sąjungininkų karinių jėgų revoliucinis reorganizavimas. Reorganizacija bus tokia plati, kad jos įgyvendinimas užtruks penkis metus ir pareikalaus bilionus dolerių. Visi NATO kariniai vienetai: divizijos, oro eskadros, artilerija ir t. t. bus pagrindiniai pertvarkytos. Žymūs pakeitimai numatomi šarvavime, ginklavime, taktikoje, kovos santvarkoje, bazėse, mokyme, saritarijoje, ryšiuose, tiekime ir mobilizacijos srityje. Pakeitimais siekiama dviejų tikslų, būtent:

1) Sumažinti NATO jėgų dideli pažeidžiamumą Sovietų atominio smūgio atveju;
2) Naudoti NATO atominius ginklus, kaip pagrindinę kovos priemonę, kuriai visos kitos karo pajėgos talkininkaus manevruodamos ir išnaudodamos atominiu ginklu padarytą priešui žalą.

Naujas karo planas reikalauja gintis, nesitraukiant. Sąjungininkų pagrindinė gynimosi "linija" V. Vokietijoje yra pastumta į priekį 100—200 mylių. Planas yra remiamas mintimi, kad JAV-bių atominis pranašumas šiuo metu gali atsverti Sovietų milžiniškas žmonių mases.

Naujos strategijos svarba išryškėja štai kame. NATO naujo tipo 20 kovos divizijų Centriniame Fronte, jei karas kiltų, pajėgs geriau gintis, negu pirmiau numatytas žymiai didesnis divizijų skaičius su milžiniška karo pramone ir 50 milionų žmonių rezervų. Šį gynybos efekta su mažesnėmis jėgomis įmanoma pasiekti atominiu ginklu pranašumu, tobula tiekimo sistema ir JAV kariniais ištekliais.

Per pastaruosius 18 mėnesių JAV yra suorganizavusios savo tiekimo sistema taip, kad ji yra pajėgi kiekvienu metu masiškai tiekti taktinius atominius ginklus, reikalingus smūgiui Centrinėje Europoje.

Visus tuos atominius ginklus pavartojus, jau kelių valandų būvyje, jie galėtų suduoti 800 atominių smūgių į Sovietų taikinius už geležinės uždangos. Jei nebūtų sutrukdymo, per kelias dienas jie galėtų padaryti daugiau priešui žalos, negu jos padaryta abiem kariavusioms pusėm per visą II Pasaulinį karą.

Nauji atominiai ginklai gimdo ir atominės eros naują taktiką ir strategiją.

Šiais metais JAV Armija turės pasigaminusi mažą atominį sviedinį, kuriuo bus galima šaudyti iš štandartinių artilerijos 8 colių gaubicų. Šis mažas sviedinys galėsiąs padaryti tiek nuostolių, kiek Hirošimos A. Bomba. Naujų atominių ginklų akyvaizdoje reikėjo padaryti milžiniškus pakeitimus Vakarų gy-

Bandomosios atominės bombos sprogimas 1952 m. gegužės mėn. Šviesa sprogimo metu buvo 175 kartus stipresnė už saulės.

nybos planuose. Tuos pakeitimus geriau suprasime mesdami trumpą žvilgsnį į vakarykščią strategiją.

Anksčiau Vakarų Europos gynyba buvo pagrįsta "lenktynių į Reiną" koncepcija. Nuo rytinių V. Vokietijos sienų iki Reino sraunios upės, NATO Vadovybė turėjo įsakymą vesti tik stabdymo veiksmus, nerizikuodama prarasti didesnių kovos vienetų. Buvo daleidžiama, kad Sovietai bus pajėgūs pasiekti Reiną savaitės bėgyje ar dar anksčiau. NATO uždavinys buvo atitraukti savo jėgas už Reino nesunaikintas. Tik čia, ant Reino, buvo numatyta sustabdyti sovietų puolimą iki Vakarų rezervai susimobilizuos.

Dabar, pagal naują atominę strategiją, yra atsisakyta pasitraukti į Reiną. Didesnė dalis NATO kovos divizijų, jų tarpe ir 5-ios amerikiečių ,tučtuojaus susikaus su sovietais, jiems agresiją pradėjus. Kai tik agresorius, puldamas pakels geležinę uždangą, jis bus sutiktas ir naikinamas atominiais ginklais ant pačio V. Vokietijos slenksčio, t. y. ant rytinių jos sienų.

Derinantis prie naujos strategijos įgyvendinama ir nauja taktika. Visos pajėgos ir jų visokeriopas aprūpinimas, šarvavimas bus pertvarkytas — priderintas prie atominio karo reikalavimų. Reikės kelerių metų kol viskas bus priderinta, kol nauji metodai bus išbandyti ir pasidarys veiksmingi. Tačiau NATO Vadovybė jau dabar turi įsakymus turimas jėgas ir priemones taip tvarkyti, kad agresijai prasidėjus, vartotų atominę taktiką, o ne II Pasaulinio karo taktiką.

Pėstininkai dar reikalingi. Paskutinieji manevrai, kuriuose dalyvavo NATO septynios divizijos, parodė, kad ginančiosios jėgos gali sustabdyti du kartus didesnes pėstininkais ir šarvuočiais puolančias jėgas. Bet čia pat pastebėta, kad vien atominio smūgio nepakanka. Atominis smūgis turi būti greit išnaudotas sausumos kariuomenės: pėstininkų.

Atominius ginklus naudojant priešo pirmajam kovos skaidiniui naikinti yra būtina, kad atominiai sprogimai vyktų ne mažiau kaip 1-mos mylios atstume už priešo fronto linijos, kad tuo būdu būtų išvengta savo dalių pažeidimo. Pačioje priešo fronto linijoje atominio sprogimo smūgiu nedaug jėgų bus sunaikinta. Tačiau priešo atsparumas moraliniu atžvilgiu bus pakirstas. Ginantysis, atominį smūgį priešui sudavęs, tuojau pat savo sausumos jėgomis turi vykdyti priešpuolį. Priešpuolančios jėgos, vartodamos turimus savo štandartinius (ne atominius) ginklus, nušluoja priešo likučius, apsupdamos ir jo kaimynines jėgas. Visa tai reikia atlikti kol dar priešas nesuspėjo pritraukti savo rezervų. Priešingai, atominiu smūgiu bus pasiekta nedaug, kai kovojama su priešu, turinčiu didelę sausumos kariuomenę ir nesiskaitančiu su žmonių masėmis.

Kiti naujos atominės doktrinos elementai yra šie:

1) Atominiai ginklai nenumatomi naudoti remti puolančiųjų sausumos jėgų. Tų jėgų tikslas bus kitoks. Jos naudos štandartinius savo ginklus, vietovės kliūtis, manevrą ir apgaulę, turėdamos viena pagrindinį tikslą: surasti ir įvilioti priešo sausumos jėgas į koncentruotus taikinius atominiams ginklams.

2) NATO sausumos kariuomenės vienetai bus išdėstyti šachmatų tvarka didelėje gilumoje. Tokios santvarkos tikslas — judrus, elastinis gynimasis. Tačiau tokios gynimosi sistemos jėgos nebus įpareigojamos išlaikyti ištisą fronta. Prieša viliojantieji tarpai bus samoningai paliekami, kad į juos priešo puolančios jėgos sulistų kaip į bučiu, kur ju lauks atominis smūgis. Tokiu būdu mūsų žemyno jėgos neturės tikslo įsivelti į lemiamas kautynes. Jos stengsis tik atmušti, sulaikyti, įvilioti priešo jėgas į atominių ginklų pažeidžiamus plotus. Gi, savo ruožtu, kovos lėktuvai, bombonešiai ir vairuojami sviediniai smogs į priešo frontą ir jo užnugarį. Jų tikslas bus sunaikinti priešo sutelktas jėgas, rezervus, vadovietes, tiekimo bazes, uostus, geležinkelių mazgus ir tiltus. Tačiau bombonešių pirmaisiais taikiniais bus Sovietų atominio pajėgumo šaltiniai: aerodromai, bombosvaidžių — raketsvaidžių ugniaviečių rajonai ir atominių išteklių vietos.

IŠ BANDYMŲ IR TYRINĖJIMŲ DAROMOS IŠVADOS

NATO "priekin pastumta" strategija gimė po gilių ir ilgų studijų NATO Vyriausiojo karinių jėgų Vado štabe Paryžiuje. Visos tos studijos ir išvados surašytos dviejuose veikaluose, kurių vienas pavadintas "New Approch" (naujas metodas) vardu, o kitas — "Cosmic Secret" (Kosminė Paslaptis) vardu. "Cosmic Secret" studija buvo užbaigta praėjusiais metais birželio mėn. Jos 32 puslapiai siūlymų yra priimti ir patvirtinti 14-kos NATO tautu Apsaugos, Finansų ir Užsienių Reikalų ministerių. Sutarta, kad be civilinės vadovybės sutikimo karinė vadovybė negalės vartoti atominių ginklų karui kilus. Bet NATO karinių Jėgų Vadas Gen. Alfred M. Gruenther yra įgaliotas pertvarkyti visus gynybos planus, priimdamas, kad Sovietų agresijos atveju, atominiai ginklai bus panaudoti. Studija "New Approch" analizuoja JAV-bių ir Sovietų atominį pajėgumą, atominių ginklų veiksminguma į ivairias kariuomenės ginklo rūšis ir, pagaliau, Rytų—Vakarų štandartinių (neatominių) ginklų balansą.

Devyni karo žaidimai — "karas ant popieriaus" buvo sužaisti visame NATO 4,000 mylių fronte nuo Norvegijos šiaurės rago iki Turkijos Ararato kalnų. Tų žaidimų svarbiausios išvados, dabar kertinis akmuo NATO kariuomenių planuose, yra šios:

1) Rusija, turėdama žmonių jėgos persvara, galėtų laimėti kara Europoje, jei būtu kariaujama štandartiniais (neatominiais) ginklais. Rusija gali būti nugalėta tik JAV-biu atominiu ginklu persvara, paleidus juos į darba pačioje karo pradžioje:

2) NATO gali naudoti JAV-biu "atominius sandėlius", t. y. visu rūšių atominiam karui reikalingus ginklus. JAV-biu transporto sistema yra tiek išvystyta ir tiek galinga, kad ji gali pasiekti kiekviena svarbesni Sovietu taikinį, pradedant Rytų Vokietijos teritorija ir baigiant Vladivostoku:

3) Rusijos "kelių šimtu" atominiu ginklu atsargos nuolat didėja. Jos bombonešiai ir vairuojami sviediniai gali pasiekti kiekviena gyvybini NATO taikini Europoje. Bet penkiu ateinančiu metu laikotarpyje Sovietu karinės galybės didėjimas bus pristabdomas "atominio nedatekliaus";

4) Jei "atominį nedatekliu" rusai pas save pašalintu, tai tuo atveju jiems nebūtu reikalo prisikrauti tiek pat atominiu ginklu atsargu, kiek ju turi JAV tam kad būtu pajėgūs kara laimėti. Sajungininku planai daleidžia, kad Sovietai pirmieji netikėtai gali smogti, kas ir gali sudarvti salvgas iu laimėjimui. Sajungininkai gi preventyvinio karo pradėti nenumato:

5) Jei Sovietų atominiu ginklu atsargos ir transporto sistema ateity ir žymiai pagerėtu, tai NATO ir tuo atveju sugebės išlaikyti savo pirmenybe laimėti prieš Sovietus. Ši pirmenybė gali būti išlaikyta tik atitinkamai pertvarkius ir performavus visas NATO jėgas.

KAIKURIE KARO EIGOS MOMENTAI

Jei divizija galėtų greit išsiskirstyti ir išsidėstyti taip, kad jos sunaikinimui Sovietai turėtų panaudoti 10—20 A-bombų vieton vieno, visą diviziją naikinančio smūgio, tada NATO nepažeidžiamumas ir saugumas smarkiai padidėtų. Šis greito išsiskirstymo ir išsidėstymo principas dabar yra taikomas visoms NATO kariuomenės ginklo rūšims, tarnyboms ir jų taktikai.

NATO karinės pajėgos ir, visų pirma jos atominio pajėgumo šaltiniai būtų Sovietų puolimo svarbiausi taikiniai III Pasauliniame kare. Taip pat Vyriausybių ir Karo Vadovybių centrai, kaip Washingtonas, Londonas, Sovietų karo planuose bus pirmųjų taikinių eilėje. Smūgių teks laukti ir į pramonės centrus. Tačiau jie nebus pirmaeiliai taikiniai. NATO karinės pajėgos, radaro centrai, raktiniai uostai ir komunikaciniai mazgai bus Sovietų puolimo pirmaeiliai taikiniai. Didžiausio laipsnio sunaikinimai bus padaryti kelių dienų ar savaičių laikotarpyje atominio karo pradžioje. Atominis karas gali būti trumpas, bet gali ir užsitęsti. Tačiau karo laimėjimo rodiklis paaiškės per atominių smūgių periodą, kuris ir bus sprendžiamas karo ruožtas. Šiame sprendžiamajame karo ruožte galės dalyvauti tik tos karinės pajėgos ir ginklai, kurie D—Dienoj, ar tai po jos, bus aktyvioj tarnyboj ir bus kovai pasiruošę. Mobilizacija, trukusi JAV-se II P. kare tris metus, dabar turi būti atlikta dar prieš karo pradžią. Dvylika aktyvių V. Vokietijos divizijų, sudarysimų pagal Paryžiaus susitarimą, bus daug svarbesnės, negu visos rezervų divizijos, numatytos sumobilizuoti pirmojo mėnesio laikotarpyje karui prasidėjus.

Kovos jėgu pertvarkymas pagal atomo reikalavimus gali, geriausiu atveju, užtrukti penkius metus. "New Approch" studija savo samprotavimais toliau 1960 metų pabaigos, neina. Manoma, kad po 1960 metų apsauga priklausys naujų "atkeršijimo" ginklų, dabar esančių tik išsivystimo stadijoje. Tie ginklai bus: vertikaliai pakylantis sprausminis lėktuvas, tolimo skridimo, greitesni už garsą, vairuojami sviediniai ir tarpkontinentinės balistinės raketos. Tie ginklai bus skaitlingi, paslankūs ir galingi, taip, kad per labai trumpą momentą bus galima jais suduoti priešui mirtiną smūgį. Dėl to ir priešas neturės galimybės savo puolimais padaryti kiek žymesnių nuostolių NATO atominiam pajėgumui.

LAIKO SPAUDIMAS IR IMLUMAS

"New Approch" studija, kaip jau minėjau, reikalauja didelių ir radikalių pakeitimų, kurie turi būti įgyvendinti NATO pajėgose ateinančių 5 metų laikotarpyje. Tos studijos iškeliamų daugybės problemų centre yra dvi, kurios išreiškiamos trimis žodžiais: "laiko spaudimas" (time compression) ir "imlumas" (absorption). Laiko spaudimas—frazė nusakanti skirtumą, laiko prasme, tarp atominio karo ir visų ankščiau buvusių karų. Tai reiškia, kad atominio karo metu vienas kovos bombonešis vienu momentu gali sunaikinti didmiestį, ką galėdavo padaryti 3,700 JAV bombonešių II Pasaulinio karo metu. Dabar lėktuvas skrenda garso greičiu. Neilgai trukus jis skris dar greičiau. Kopenhaga yra tik 13 minučių atstu nuo Sovietų A-bombų Londonas 1 valandos, JAV-bių aviacijos bazės už Reino gali būti Sovietų lėktuvų pultos po 20 minučių nuo įspėjimo momento apie pavojų. Laiko spaudimas reiškia, kad valandos dabar skaičiuojamos taip kaip mėnesiai II Pasauliniame kare, minutės — kaip dienos. Tai reiškia, kad daugiau nuostolių galima padaryti dabar savaitės bėgyje, negu per kelius ištisus metus praeityje, kai buvo vartojami neatominiai ginklai.

Dėl laiko spaudimo JAV-bių kiekviena divizija V. Vokietijoje yra dieną ir naktį tokioj parengty, kad gali viską susikrauti, išvykti ir pasiekti numatyta išeities padėties rajona, sugaišdama daugiausia 2 val. laiko. Europos bazėse JAV-bių sprausminių kovos lėktuvų tam tikra dalis yra laikoma "sušildyti", t. y. pasirengę greitai pakilti.

NATO visi planai dabar pertvarkomi atsižvelgiant ir į laiko spaudimo reikalavimus.

Mobilizacijos mašinerija yra iš pagrindų pertvarkytina. Karo pramonės gamybos planai nustoja savo pirmykštės reikšmės. Dabar yra gyvybinis reikalas apsaugoti darbininkus specialistus ir amatininkus nuo žuvimo. Tai galima pasiekti uždarant fabrikus ir evakuojant miestų gyventojus, gavus laiku įspėjimą apie gresiantį pavojų. Bombardavimo metu sunaikintus fabrikus galima atstatyti greit. Bet jei bombardoj ant žūtų specialistai ir igude technikai, tai jų pakaito paruošima būtų galima įvykdyti tik vienos generacijos laikotarpyje.

Sovietai turi galimybę suduoti Vakarams pirmuosius smūgius. Tad Vakarų likimas priklauso nuo jų parengties laipsnio pirma karo diena: D-diena. Taigi, laiko spaudimas diktuoja kaip ir ką Vakarai turi daryti, kad išvengtų mirtinu smūgių pirmomis karo dienomis ir, kad įsiliepsnojusia kova laimėtų. O karo eiga ir jo laimėjimas, visų pirma, priklausys nuo JAV atominių ginklų pasirengimo staigiai kontratakuoti ir sunaikinti Sovietų atominį pajėgumą.

(Bus daugau)

TIESOS ŽODIS Į LIETUVĄ

Vasario 16 suėjo ketveri metai kaip Amerikos Balsas kasdien siunčia lietuviškas programas, girdimas ne tik pavergtoje tėvynėje, bet ir visame pasaulyje.

Iš Vašingtono lietuviška programa kasdien duodama du kartu: 11 val. ryto ir 4 val. po pietų New Yorko laiku. Abi programos yra 15 min. ilgumo.

11 val. programa Lietuvoje girdima 7 val. vakaro ir duodama 16, 19, 25, 31, 41, 49, ir 251 metro bangomis. Ši programa dar karta pakartojama 12 val. 15 min. bangomis 41, 49 ir 50 metrų.

Antroji Vašingtono programa duodama 4 val. po pietų. Lietuvoje girdima vidurnakti. Bangos tos pačios (išskyrus 16 m.). Toji programa kartojama keturis kart: New Yorko laiku — 9 val. 45 min. vakare, 4 val. 15 min. ryto, 7 val. 15 min. ryto ir 9 val. 45 min. ryto.

Amerikos Balso Europos skyrius kasdien siunčia vieną programą 30 min. ilgio, kuri Lietuvoje girdima 9 val. vakaro, o Amerikoj 1 val. po pietų. Ši programa kartojama du kartu 11 val. 15 min. vakare ir 7 val. 45 min. ryte New Yorko laiku, tom pačiom bangom.

Vašingtono programa, kuri duodama 11 val. New Yorko laiku girdima Čikagoje 10 val. ryto, Los Angeles — 8 val. ryto, Honolulu — 6 val. ryto, Sydney — Australijoj— 2 val. ryto, Korėjoje ir Tokijo — 1 val. ryto. Buenos Aires 12 val. dieną, Rio de Janeiro — 1 val. po pietų.

DIDŽIOSIOS LIETUVOS KUNIGAIKŠTYSTĖS IR MASKVOS PASIUNTINYBĖS 16 IR 17 AMŽIAIS

DR. V. SRUOGIENĖ

Kai maskoliai vis reikalaudavo, kad Lietuva pripažintų jų valdovui caro titulą, Didžiosios Kunigaikštystės kancleris Leonas Sapiega griežtai pareiškė: "Nors ir savo gerkle tai turėčiau užantspauduoti, to nepadarysiu!"

Didžioji Lietuvos Kunigaikštystė neturėdavo pastovių atstovybių užsieny, tik prireikus siųsdavo savo valstybės vyrus įvairioms deryboms ir priiminėdavo Vilniuje svetimus atstovus. Prie sunkaus susisiekimo senovėje tos pasiuntinybės būdavo nemažas žygis, jos virsdavo tikromis ekspedicijomis, kurias lydėdavo kariuomenė, daugybė tarnų ir vežimų, gurguolės su maistu, pašaru arkliams, drabužiais, įvairiais daiktais ir dovanomis.

Reikia stačiai stebėtis, kaip mūsų žmonės, nors tik raiti, nepaisydami kelionės pavojų, jau labai seniai mokėdavo pasiekti ir labai tolimas vietas. Taip Mindaugo pasiuntinys Parnus susiranda popiežių Inocentą IV Milane, Kęstutis pats atsiduria netoli Vengrų sostinės Budos, jo bajorai vyksta į Niurnbergą, Vytauto diplomatai — į Šveicariją ir kitur, o vėliau ir kitų mūsų Didžiųjų Kunigaikščių pasiuntiniai keliauja į Vieną, Romą, Paryžių, nekalbant apie nuolatinius ryšius su Rytais, Maskva, Didžiuoju Naugardu, kitais rusų miestais ir net su Krymu. Ilgainiui susisiekimas su Vakarais darosi visai saugus ir lengvas, nes gausiuose miestuose visur patogios nakvynės, pakelėse smuklės bei užeigos namai.

Leonas Sapiega

Visai kas kita santykiuose su Maskva. Viduramžių ir Naujųjų laikų sąvartoje, nuo Kazimiero Jogailaičio mirties 1492 m., kada reikalai su augančia Maskva darosi vis opesni ir komplikuotesni, tenka dažniau su jos valdovais aiškintis žodžiu, derėtis, tad ir siuntinėti skaitlingas pasiuntinybes. Bet šioms nuvykti į Maskvą nebuvo taip lengva, kaip į Vakarus. Keliai čia retai kada buvo išvažiuojami, rudenį ir pavasarį visai pabliūrę, klampūs, o žiemos metu, nors gilus sniegas ir nutiesdavo rogių kelią, keliautojams tekdavo skaudžiai kentėti nuo smarkių rusiškų šalčių, nes retai apgyvendintuose plotuose nebuvo kur apsistoti nakvynei ar poilsiui: maistą tekdavo virtis prie laužo plyname lauke arba miške, kur slankiojo vilkų gaujos Be to maskvėnų svetingumas, jų papročiai bei ceremonijos visada būdavo savotiški, todėl ir išsirengimas su pasiuntinybe į Kremlių reikalaudavo ypač stropaus bei visapusiško pasiruošimo.

Tai buvo didžiojo Lietuvos kanclerio rūpestis, nes jis laikydavo didįjį valstybės antspaudą ir Didžiojo Kunigaikščio vardu tvarkė reikalus su užsieniu. Jis turėjo savo žinioje Didžiosios Kunigaikštystės raštine ir archyvą (Lietuvos Metrika), o taip pat kelis raštininkus — sekretorius bei diplomatus — mokėjusius lotynų, slavų rašto, vokiečių, totorių, net graikų ir arabų kalbomis parašyti raštus ir sutartis (nuo 17 amž. pabaigos valstybės viduje slavų rašto kalbos vietoje įsivyrauja lenkų kalba).

Pasiuntiniai iš seimų gaudavo reikalingų instrukcijų, kurias kancleriai tvirtindavo savo antspaudais. Taip pat pasiuntiniai sugrįžę duodavo atskaitomybe seimui, kuris apmokėdavo iš valstybės iždų patiektas sąskaitas (lietuviams — Lietuvos iždas, lenkams — Lenkijos). Kadangi atstovai vykdavo į užsienius savo lėšomis, tik sugrįžę būdavo atlyginami, jie turėdavo būti turtingi krašto didikai. Po Liublino unijos 1569 m. Lietuvos Lenkijos jungtiniu valstybių, "Žečpospolitos" laikais, paprastai pasiuntinybėms vadovaudavo vienas lenkas ir vienas lietuvis, o jei jos vykdavo i Maskva, lietuvis pirmininkaudavo. Apskritai susidariusi tradicija, kad santykiai su Maskva buvo lietuvių žinioje — tas prerogatyvas mūsu žmonės atkakliai gynė ir dažnai dėl jos ginčydavosi su lenkais, kai tie norėdavo ją sau paveržti. Pvz., kai 1635 m. Lenkijos kancleris norėjo pats duoti raštu atsakymą maskvėnams, Lietuvos kancleris Albrechtas Radvila griežtai užprotestavo:

— Lenkams užtenka Romos, Prancūzijos, imperatoriaus (Vokietijos, V. S.), turkų, totoriu ir kitų atstovybiu, kurias karūna oficialiai sau pasiėmė. Dabar gi lenkai įžūliai braunasn į Lietuvos reikalus. Ar-

Lietuvos Didysis Kunigaikštis ir Lenkijos karalius Steponas Batoras (1533-1586) švęsdamas Maskvos nugalėjimą priima jos pasiuntinius ties Pskovu 1582 metais. Už Batoro, dėvinčio vengriškais rūbais, lietuviai ir lenkai bajorai, viduryje tamsiais rūbais popiežiaus legatas Posevinas, dešinėje priekyje — rusai prašantys taikos.

J. Matejkos (1838-1893) paveikslas.

ba tegu jie užleidžia Lietuvos kancleriui ir pakancleriui 1/3 visų atstovybių, arba tegu mums palieka rytų ir šiaurės kaimynus.[1])

Visas sutartis su svetimomis valstybėmis paprastai darydavo bendras Lietuvos-Lenkijos seimas. Tik kai Didžiuoju Lietuvos Kunigaikščiu ir Lenkijos karaliumi būdavo stipresnė asmenybė, pvz. Steponas Batoras, tai valdovas sugebėdavo pats paimti užsienio reikalus į savo rankas ir pats derėdavosi su svetimų valstybių atstovais.

Steponas Batoras, tas taurusis vengras, taip sėkmingai valdęs mūsų kraštą (1572—1582 m.), buvo vyras, dar kupinas gražių viduramžių riteriškumo idealų, kuris bandė ginčą su Maskva išspręsti turnyro pagrindu. Didelio įspūdžio amžininkams buvo padaręs jo laiškas Ivanui IV Žiauriajam, kur jis rašė:

" Jeigu tikrai tau gaila lieti krikščionių kraują, esu pasiruošęs pats vienas su tavimi kautis. Paskirk laiką ir baigsim bylą dvikove"[2])

Bet žiaurusis maskviškis caras Batoro pasiūlymo nepaisė. Karas ėjo, maskoliams nesisekė, tad pasiuntiniai iš Kremliaus itin dažnai lankėsi pas mūsų valdovą. Išliko stačiai anekdotiškų aprašymų tų atstovų iš Rytų lankymosi pas Batorą Lenkijoje, kai jie tikrai azijatišku gudrumu ir nuostabiu atkaklumu reikalaudavo caro titulo pripažinimo savo "gosudarui". Taip pat jų derybos mūsų valdovo karo stovyklose Lietuvos teritorijoje yra įdomios ir Maskvai būdingos.

1580 m. laike Batoro žygio prieš Velikije Luki, kai toji tvirtovė mūsiškių buvo apsupta, atvyko čionai pasiuntiniai iš Maskvos. Šimto Batoro raitelių lydimi, jie buvo priimti lauke, visos mūsų kariuomenės akivaizdoje.

"Vedami pro išsirikiavusias pėstininkų gretas, pasiuntiniai lėtu žingsniu, iškilmingai artinosi prie karaliaus... jie buvo apsirengę brokatais, pasipuošę tankiai perlais siuvinėtais kalpokėliais, 20 augšto rango palydovų ir daugybės burliokų lydimi; jų buvo daug, nes atvyko su 500 arklių, turėjo gerą aprangą, bet labai menkus kuinus,"*) pranešinėjo amžininkas. Pasiuntiniai, atsiklaupę prieš karalių, puolė į žemę kaktomuša ir persižegnojo. Karaliaus rankos nebučiavo, tik ją kaktomis lietė (jis buvo katalikas, o jie— stačiatikiai), įdavė caro raštą, ir tada buvo leista jiems prabilti:

— Mums caras liepė pas tave į Vilnių eiti, tai grįžk į Vilnių ir išvesk iš mūsų žemės savo kariuomenę, tada mes atliksime savo pasiuntinybę.

Į tai pakancleris Kristupas Radvila atsakė, kad tokios sąlygos negali būti išpildytos, tai tegu čia pat išdėsto reikalą.

Įkyrius ginčus Batoras nutraukė, liepdamas pasiuntiniams keliauti atgal.[4])

Rugpiūčio mėn. 31 d. prasidėjo Velikija Luki puolimas ir rugsėjo mėn. 6 d. didžioji tvirtovė buvo paimta. Netrukus mūsų kariuomenė atsiėmė beveik visas Polocko ir Vitebsko žemes, kurias rusai buvo nuo Lietuvos atplėšę.

Tada Ivanas IV nusigando kaip reikiant, pradėjo pats Batorą vadinti broliu (prieš tai, kai tik išrinktasis valdovas jį sveikinimo raštu taip pavadino, šis tyčiojosi, kaip tasai menkas Transilvanijos vaivada drįsta jį, Maskvos carą, taip šeimyniškai vadinti!), o jo pasiuntiniai, prašydami taikos, sekiojo paskui jį iš vienos karo stovyklos į kitą.

— Nesitaikysime, kol neišsikraustysite visai iš Lietuvos! — buvo tvirtas Batoro atsakymas.

Ivanas Žiaurusis sugebėjo gudrumu patraukti į save popiežių Grigalių XIII, viliodamas jį pažadais — priimti katalikybę, jei karas būsiąs sustabdytas. Popiežius, apsidžiaugęs tokiu Maskvos pasiūlymu, tuoj nusiuntė tarpininką, lankstų diplomatą jėzuitą Poseviną, kuris, pakeliui pas carą sustojęs Vilniuje, kalbėjosi su Batoru. Bet šis jo misijai nepritarė ir pasakė:

— Maskvos valdovas nori šv. Tėvą apgauti; matydamas pavojų, pažada viską — ir uniją su Romos bažnyčia ir žygį prieš turkus. Važiuok ir dirbk, aš netrukdysiu, bet žinau, kad prie naudingos bei garbingos taikos tegali privesti ginklas.[5])

Netrukus įvykiai parodė, kad jisai buvo teisus.

1581 m. vasarą Batoras su didžiule kariuomene patraukė į Pskovą. Polocke Ivano IV pasiuntiniai įteikė Batorui naują "Hramotą", didelę, "kaip Koelno drobės ritinys", anot liudytojų. Batoras tik nusijuokė pastebėjęs, kad tokio milžiniško rašto dar nebuvo matęs ir į aštrius maskolių reikalavimus nieko neatsakė.

Prasidėjo varginantis Pskovo mūrų apgulimas. Sunkumai buvo dideli, bet mūsų kariuomenės dvasią pakėlė atėjusi žinia apie didvyriškus etmono Kristupo Radvilo Perkūno žygius: jis ne tik išvarė maskolius iš Padnieprio, bet buvo įlėkęs į Volgos augštupį ir pasiekęs Ivano karo būstinę Staricą, visą apylinkę degindamas ir naikindamas. Patsai caras nusigandęs žiūrėjo į aplink siaučiančią liepsnų jūrą ir ruošėsi bėgti, bet sužinojo, kad kelias į Maskvą atkirstas. Tuo laiku kaip tik pas jį buvo Posevinas — Ivanas prašė jį kuoskubiausiai tarpininkauti dėl taikos.

Kai sunkumai prie Pskovo jau beveik buvo nugalėti ir tikėtasi tvirtovę paimti, atvyko pas Batorą Posevinas. Popiežiaus tarpininko spaudžiamas ir karo sunkumų verčiamas, karalius sutiko su maskoliais derėtis. Tada įvyko garsiosios derybos prie Kivero kalnelio (Kiverovaja Gorka) netoli Jam Zapolskij. Maskoliai nusižeminę prašė taikos, bet vėl atkakliai derėjosi dėl caro titulo pripažinimo. Kartą vieną iš pasiuntinių už apikaklės išmetus už durų ir kiti pasidarė sukalbamesni. Susitarta, kad rusų dokumente, duotame Batorui, Ivanas bus pavadintas caru, o Batoro raštė rusas — tik didžiuoju kunigaikščiu. Pagaliau 1582 m. sausio mėn. 15 d. pasirašytos dešimčiai metų karo paliaubos, nors toli gražu ne tokiomis sąlygomis, kurių pageidavo mūsų didysis karvedys. Lietuva atgavo Polocką, Veliža su apylinkėmis ir kt. Visa Livonija — Latvių ir estų žemė — buvo išvaduota. Ivanui grąžinta tik Velikiie Luki. Caras, pasirašęs taiką, apie katalikybės priėmimą nė nekalbėjo. O Batoras, pagarsėjęs visoje Europoje laimėtojas, dar smarkiau ėmė ruoštis karui, tik netikėta mirtis neleido jam jo pradėti.

Kai jau paliaubų terminas ėjo prie galo, mūsų valstybės vyrai susirūpino jas pratęsti. 1600 m. didysis Lietuvos kancleris Leonas Sapiega išsiruošė į Maskvą su didele, per 1.000 žmonių pasiuntinybe. Misija buvo itin svarbi, jeigu jai vadovavo tasai didysis mūsų diplomatas ir teisės žinovas.

Leonas Sapiega, vaikystę praleidęs Mikalojaus Radvilos Juodojo rūmuose ir ten savo laikų papročiu "apsitrynęs", 1570 m., vos 13 metu amžiaus, su Radvilos sūnumis išvyko į Leipcigo universitetą, kurį baiges dar kitkur papildė savo studijas. Grįžęs į Lietuvą visus stebino savo puikiu lotynų kalbos bei teisės mokėjimu. Jis jau buvo pasižymėjęs ir narsumu dalyvaudamas Velikiie Luki ir Pskovo žygyje. Todėl dar labai jaunas gavo atsakingus urėdus: 1580 m. jau Didžiojo Kunigaikščio sekretorius ir seimo maršalas, jis greit ėmė kilti tarnybos pakopose, lygiagrečiai didindamas savo turtus ir iš gana nežymios šeimos išėjo į pirmų-

jų didikų eiles. Vykusiai atlikęs 1584 m. pasiuntinybę į Maskvą, paskirtas pakancleriu, 1587 m. pagarsėjo 3-jo Lietuvos Statuto paruošimu ir energinga kova už Lietuvos teisę. 1587 m. jis jau didysis kancleris.

Derybos Maskvoje ėjo sunkiai. Tolerantingą, gražiai sugalvotą Sapiegos projektą karo paliauboms— Tatiščevas, atstovavęs Maskvai, atmetė ir tik siūlė pasirašyti "amžiną taiką". Maskoliai vis reikalavo, kad lietuviai pripažintų jų valdovui caro titulą. Sapiega griežtai atsisakė:

— Nors ir savo gerkle tai turėčiau užantspauduoti, to nepadarysiu!

Sapiega su Tatiščevu taip susibarė, kad į galą tesikalbėjo per savo valdininkus, "pristovus". Buvo pasirašytos paliaubos 20-čiai metų.

Lietuvos delegacija, būdama Maskvoje, buvo uždaryta Kremliuje, lyg karantine, kad kuo mažiausiai galėtų patirti apie Maskvos valstybės vidaus reikalus. O tuo laiku Maskvos būklė buvo nepavydėtina. Borisui Godunovui viešpataujant žmonės ėmė badauti, nerimti, augo nepasitenkinimas valdžia ir kartu — brendo didžioji suirutė, "smuta". Nors Kremliaus ponai ir stengėsi mūsų pasiuntinybės narius visiškai izoliuoti, jiems vis dėlto pavyko šį tą Maskvoje pamatyti. Grįžę į Lietuvą jie pasakojo šiurpių dalykų apie maskolių sostinės gyvenimą: badas buvęs toks didelis, kad pasitaikydavo, jog tėvai valgė savo vaikus, o vaikai — tėvus; sostinėje viešai buvę pardavinėjami pyragai su žmogiena.

Rusijos gyventojai slankiojo būriais po visą kraštą, p'ėšikavo ir skleidė įvairiausius gandus. Pradėta kalbėti, kad Ivano Žiauriojo sūnus Dimitras, neaiškiomis aplinkybėmis vaikystėje nužudytas, iš tikrųjų esąs gyvas ir, kaip teisėtas įpėdinis, turėtų užimti Maskvos sostą. O kai pas Lenkijos didiką, Sandomiro vaivadą Mnišeką, 1603 m. pasirodė jaunas vyrukas, pasisakęs esąs išgelbėtasis caraitis Dimitras (vėliau žinomas Griškos Otrepjevo vardu), visa Lietuva šnekėjo, kad jisai ne kas kitas, kaip pavainikis Stepono Batoro sūnus, kurį Leonas Sapiega buvo išauginęs, su 1600 m.

Audiencija pas carą Maskvoje. Pasieniais sėdi rusai bajorai su augštomis lapės kailio kepurėmis. Pav. iš 17 a.

Pasiuntinybės susitinka prie Gardino tilto 16 amž.

pasiuntinybe atsivežęs į Maskvą, kad gerai pažintų rusų sostinę, Kremlių ir jo žmones, gyvenimo sąlygas bei papročius — ir štai Lietuvos kancleris norįs įkelti jį į Maskvos carų sostą.[6]) Netikrojo Dimitro kilmė iki šiai dienai nėra išaiškinta.

Trims ketvirtadaliams šimtmečio po tų įvykių praėjus, ilgiems ir varginantiems karams su Maskva praūžus, 1667 metų pasirašytai Andrusavos taikai susvyravus, kada Lietuva buvo netekusi Smolensko bei daugelio kitų žemių ir priversta pripažinti Maskvos valdovui caro titulą, tada, 1678 m., vėl į Maskvą vyko Lietuvos pasiuntinybė.

Šiai pasiuntinybei vadovavo du lietuviai: Kazimieras Jonas Sapiega (kanclerio Leono brolio Jono Petro anūkas ir etmono Povilo sūnus), vėliau pagarsėjęs savo kova su Vilniaus vyskupu Džostovskiu ir Mykolas Jurgis Čartoriskis (kunigaikščiai Čartoriskiai kildina save iš Gedimino, būtent, iš Konstantino Algirdaičio). Augštuosius atstovus lydėjo gausi, kelių šimtų žmonių palyda, keletas šešeta arklių pakinkytų karietų ir daug vežimų su brangiomis dovanomis carui, taip pat su maistu, gėrimais, drabužiais ir įvairiomis atsargomis, virėjais ir tarnais.

Prie Smolensko pasiuntinius pasitiko caro pareigūnai, ir balandžio mėn. 7 d. visi iškilmingai įvažiavo į seniau Lietuvai priklausiusią tvirtovę. Toliau į Maskvą keliauta ištisą mėnesį per neišbrendamą pavasario purvyną.

Kai pasiuntiniai jau pasiruošė įvažiuoti į caro sostinę, pasirodė du bajorai, pranešdami, kad caras jų laukia. Pirmiausia traukė vežimai su daiktais, dvariškiais ir tarnais, už jų ristais žirgais joio trimitininkai raudonais auksu apvedžiotais drabužiais ir linksmai trimitavo, paskiau 60 raudonai aprengtų dragūnų, toliau pasiuntinių karietos, viena iš jų paauksuota ir pakinkyta šešeta arklių su didelėmis strauso plunksnų kuokštėmis ant galvų; po jų — šimtas jaunų raitų dvariškių, vėl trimitininkai, garsinantieji augštų svečių atvykimą. Pasiuntinių karietą lydėjo dvylika tarnų "haiduku" 24 dvariškiai purpuru ir auksu pasipuošę, visi puikiais turtingos aprangos žirgais. Pabaigoje dar važiavo tarnai ir gale sekė dragūnų vėliava.

Atstovus pasitiko trys maskvėnų raitelių būriai ir caro bajorai. Teko sustoti, nes maskoliai pareikalavo kitokios eisenos tvarkos, negų mūsiškių buvo numatyta. Nusiųsta caro atsiklausti, bet atsakymas atėjo tik po trijų valandų: vienas lietuvis ir lenkas pasiuntinys turėjo eiti tarp dviejų maskvėnų, o toliau — vienas maskvėnas tarp dviejų mūsiškių.

Pasiuntiniai apsigyveno jiems paskirtuose namuose, kurių langai buvo apsaugoti stipriomis geležinėmis grotomis.

Audiencija pas cara įvyko tik po geros savaitės. Pasiuntinius nuvežti į rūmus atvyko caro karietos, raudonos, baltais žirgais pakinkytos, ir viena, kurioje važiavo turtingai pasipuošę caro bajorai. Svečiai buvo pasveikinti ir paprašyti pas carą. Po daugelio ceremonijų pasiuntiniai buvo įvesti į sale, kur soste sėdėjo 18 metų amžiaus caras Fiodoras Aleksiejevičius. Jis laikėsi labai rimtai, turėjo vainiką ant galvos ir rankoje skeptra. Jį supo keturi alebardininkai ir apie 50 barzdotų bajorų. Už carą kalbėjo maršalas kunigaikštis Dolgorukii. Tik audiencijos pradžioje pats caras rusiškai paklausė:

— Kaip gyvuoja mūsų brolis Ivanas? — ir čia išvardijo mūsų valdovo Jono Sobieskio titulus.

Į tai atsakė Čartoriskis:

— Jums, broliui, iš Dievo malonės Didžiajam Hospodarui, carui ir Didžiajam Kunigaikščiui Fiodorui Aleksiejevičui, Didžios Rusijos Viešpačiui ir daugelio rytų bei vakarų žemių Tėvui ir Valdovui, Įpėdiniui, Hospodarui ir savininkui, Jūsų caro Didybei — Lenkijos karalius ir Didysis Lietuvos Kunigaikštis lenkiasi ir apie Jūsų Didenybės sveikatą liepia klausti.

Po Čartoriskio kalbėjo Sapiega, paskiau pasiuntinybės sekretorius Komaras. Caras davė ženklą, kad pasiuntiniai atsisėstų. Tada Čartoriskis įteikė carui dovanas, Fiodoras Aleksiejevičius pareiškė, kad tą dieną yra paruoštos pasiuntiniams vaišės. Tuo audiencija pasibaigė.

Po banketo ir trijų dienų poilsio prasidėjo derybos, apie kurias Čartoriskis vėliau sakė, kad buvusios tokios sunkios, jog lengviau būtų buvę kalbėtis su turkais ar totoriais. Pagaliau susitarta naudingomis Lietuvai sąlygomis: taika užtikrinta iki 1693 m., Veližas, Siebežas su Neveliu grįžo Lietuvai. Ilgai dar derėtasi, kol caras sutiko prisiekti pildysiąs sutartį.

Kitą dieną pasiuntiniai atsisveikino, ir caras įdavė dovanas Sobieskiui ir pasiuntiniams — puikius sabalų kailinius. Taip pat buvo įduoti maišai su auksu (2.000.000 auksinų) — atlyginimo už rusų pasigrobtą Smolenską ir, kaip sakyta, "laikinai" pasilaikytą Kijevą.[3])

Vien žvilgsnį metus į šiuos išlikusius aprašymus ateina į galvą eilė paralėlių su mūsų dienų bolševikais. Taip pat galima pastebėti, kad šių laikų Kremliaus šeimininkų psichologija maža tesiskyria nuo 16—17 amž. maskvėnų galvosenos. Ir vieniems, ir kitiems taikytini žodžiai apie Atilą, kad tai — azijatas, kuris bėga ir lankstosi prieš jėgą, o drąsiai puola tik silpnesnį už save priešą.

---

1) Dr. A. Šapoka, Savarankiška Lietuvos politika po Liublino Unijos. Židinys, 1937 m.
2) A. Gorski, Cnoty i wady.
3) L. Starczewski, Możnowladztwo polskie 16—17 w.
4) A. Slivinski, Stefan Batory.
5) V. Smolenskis, Lenkijos Istorija.
6) F. Koneczny, Historja Rosji.

L. S. RAMOVĖS CLEVELANDO SKYRIUS

GEGUŽĖS 29 DIENĄ

rengia

"KARIO"

GEGUŽINE

C. IR E. KARNĖNŲ SODYBOJE

6575 Richmond Dr., Bedford, Ohio

Pradžia 2 val. po pietų

Gegužinės metu bus:

1. "Kario" ir karinės spaudos parodėlė
2. Įvairios varžybos jaunimui:
   a) konkursas "Pažink Lietuvos karį"
   b) komiškas sportas
   c) įvairios kitos pramogos.
3. Turtinga loterija, kurioje bus galima laimėti vertingų knygų ir 5 "Kario" prenumeratas.
4. Veiks puikus bufetas.
5. Linksmi šokiai.

Visi kviečiami atsilankyti gegužinėje, kurios pelnas skiriamas "Kario" žurnalui paremti.

Laukiama daug jaunimo. Įėjimas moksleiviams nemokamas, studentams pusė kainos. Bilietai gaunami pas visus skyriaus valdybos narius, "Dirvoje", Spaudos Kioske ir pas platintojus.

VISI Į "KARIO" GEGUŽINĘ!

VIENAS TARP TŪKSTANČIO LENKŲ

A. JONIKAS

Ebingenas, tas mažiukas, tarp kalnų įsispraudęs švabų miestelis, buvo paskutinė mano stotis anapus vandenų. Išgyvenau ten virš metų laiko ir visą virtinę nuotykių, kai "pakabintas už plaučių", kaip vadindavome atsitikimą emigracinei komisijai sutūrėjus dypuką, valdžios tapau tenai nugrūstas. Atsidūriau vienas tarp tūkstančio lenkų. Nenuostabu, kad laikui bėgant pakenčiamai pramokau jų kalbą. Vaizduotėje dar ir dabar matau tuos kalnus, saulės rudai nudegintus ir tuos barakus, sukrypusius, kažinkada statytus, stovykloje vykstantį gyvenimą ir veidus žmonių, kurie aplinkui buvo.

Pirmasis veidas, su kuriuo per slenkstį žengęs susidūriau, buvo Leckowsky, senyvas Anderso armijos veteranas. Jis pasitiko mane su abejingumu, nusakė jo kambaryje, kur gyveno iš viso 32 žmonės, esančią tvarką ir parodė lovą prie pat durų, — labai patogioje vietoje, — žengi per slenkstį ir tiesiai po antklode.

Kambario gyventojai pradžioje nusičiaudėjo sužinoję, kad esu lietuvis, dar toks nežymus augumu. Paskiau, pamatę, kad moku siūti, pagroju bent keleta instrumentų ir nesipriešinu jų nusistovėjusiai tvarkai, pradėjo net perdaug manim domėtis.

Stovykla pasižymėjo tikrai būdinga tautybei tvarka: kas po tako, tas po nago. Nėra ko stebėtis, juk ten tilpo visų stovyklų atlaikai, dėl įvairiausių priežasčių neišemigravę.

Sykį susitarėme su vienu kambario draugu parsivežti produktų iš kaimo. Atėjome prie barako kampo, kur stovėjo mano dviratis, tik žiūriu, — mano dviratėlis minkštas, pompa nusiritus už keletos žingsnių, vairas atsuktas, kaip paskersto ožio ragai, aplinkui siautė didelėmis akimis dilbčiodami vaikai.

Lenkas su gailesiu pažvelgė į dviratį, į vaikus.

— Jie, — pasakė susigėsdamas.

— Jie, — patvirtinau ir aš. — Vaikai palieka vaikais, privalo ką nors veikti, tik nesuprantu, kodėl jiems mokyklos neįsteigiat. Turite čia pakankamai mokytų žmonių.

Lenkas dabar pažvelgė į mane su tokia nuostaba, lyg būtų kažką nelaukto išgirdęs. Nieko neatsakė.

Kažkas atsitiko po šio nuotykio su dviračiu, kad gyventojai pradėjo labai ypatingai elgtis su manimi ir vis geraja prasme. "Žiūrėk, užeis koks išdidus "senas vaiskas", pasiūlys išgert, kokia šviesesnės šeimos mergina pamačiusi užkalbins, kvies susipažinti su jos tėvais, o jei kokia šeimos šventė kuriame barake pasitaikė — būtinai ten temps ir mane. Prie taurelių šviesos būdavo darbo mano smuikeliui ir Franeko akordionui.

Sykį vėl, po kažkokios šventės, mudu su Franeku pasukome į stovyklos kantiną galvų susivilgyti. Pravėrę duris pamatėme visą stovyklos įžymybę — rinktinius protus, — kurie į bokalus įsikabinę karštai apie kažką ginčijosi. Pamatę mane, lyg nusčiuvo, lyg tai ko susidrovėjo, tik Leckowsky, prišokęs pasveikino ir nusivedė mane į savo kampaniją.

— Panowie! — šaukė jis, — štai tas lietuvis, kuris taip pasakė! Kaip manote, ar mums negėda, kad turi ateiti svetimas žmogus ir pasakyti, ką mes turime daryti? Žmogus iš tos tautos, apie kurią galvoti esame nevykusiai įpratę. Jei manote, kad jis netiesą sakė, pažvelkite išėję į barakų langus, ar daug jie beturi stiklų.

— Juzef, masz racija! — pritarė žilas, žemas, bet skersai platus pan Dublik. Lietuvis, žinote, lietuviu ir liks. Štai papasakosiu jums, ponai, tokią istoriją. Atsiprašau, kaip jūsų vardas, pone? — kreipėsi į mane.

— Antanas.

— Žinai, Antanas, jums tikra tiesą pasakysiu. kaip Dievą myliu. Aš kariavau prieš lietuvius 1919 metais ir vėliau. Pradžioje beveik nebuvo jokio karo tarp mūsų, bendrai su lietuviais mušėme bolševikus, tačiau, jei kartais kur vieni kitus pagaudavom — sudiev, draugyste. Prisipažinsiu, mes lenkai nekaip su lietuvių kareiviais pasielgdavom, ką čia gražinti, jūs patys žinote.

Pasiuntė kartą vadas mus šešis kareivius pulkui šieno parūpinti. Pasiėmėm tris vežimus ir pasukome į Lietuvos valdžios tvarkomą pusę. Ten dar turėjo būt pašaro užtektinai. Taigi, kraunamės vežimus viename ūkyje, arklius vaišiname, tiktai drak, drak drak du lietuvių raitininkai, prie pat mūsų, nosis į nosį.

— Kas jums leido mūsų šieną vogti, — klausia, sėdėdami ant žirgų, šautuvus dailiai į mus ištiesę. Negalime ne pajudėti iš baimės, — na, manome, dabar bus, už viską šį kartą atsiimsime.

— Vadas įsakė, — atsiliepė mūsų seržantas.

— Vadas tegul įsako savo, ne mūsų pašarą vežti. Išverskite tuojau vežimus!

Nenoromis, bet turėjome išversti. Jie tik žiūri ir šypsosi, šautuvus glosto. Kai buvo šieno likę tik ligi gardžių, lietuviai pasakė:

— Dabar gana. Jums reikia šieno, kad tų dvesnų kumelpalaikių nepastipintumėt. Na, sėskit visi, bet gražiai ir, kad ne kvapo jūsų čia nebūtų! Supranti? — pridėjo seržantui lietuviškai.

— Supranti, — pakartojo tas ir. paliepęs kitiems, išdūmė iš vienkiemio, kaip vėjas. Dar manėme, kad lietuviai šaudys į mus, bet jie, netikėsite, nieko nedarė.

Paskiau, jau 1920 metais turėjome tikrą karą su lietuviais. Želigowsky, duok, Dieve, jam pekla, vedė mus į Kauną, kaip visi žinome. Prie Širvintų lietuviai kad užtaisė mums "kauna", tikėsit ar ne — nė pekloj šilčiau nebūtų... Patekau į nelaisvę. Nugrūdo mus kažkur į Žemaitiją. Sakome sau, na, dabar paplėšime lietuviškus dirvonus į žambrius sukinkyti, kaip iš savo propagandos buvome girdėję. Tačiau apsirikome, — nieko panašaus nebuvo. Net darbo tikro nedavė, o valgyti — ką patys turėjo. Kartais kokia moteriškė sūrį paduoda, kartais duonos ir visa tai prie normalaus davinio. Toks dėdė, kartą, didelis, du metrai be kaklo, pilku milu apsivilkes, šeško kepure ant galvos, eidamas pro kiemą, kur buvome uždaryti, ištraukė pundą tabokos ir klausia:

— Ar valdžia jums leidžia rūkyti?

— Leidžia, tik to rūkalo mažai.

— Tai tekit. Nors jūs, lenkai, ir neleidžiate mums ramiai gyventi, bet vis tabokos užtenkame.

Ir nuėjo sau, palikdamas mus nustebusius ir sugėdintus. Nesuprasite, ponai, kad lietuviai yra tokie žmonės, kurie muša priešą fronte, o nugalėtiems vėl širdį rodo. Mes niekada to nesugebėsime išmokti.

Visi klausėsi žado netekę, o vienas iš jų, toks su vanago nosimi, ilgais auliniais batais apsimovęs, priėjo ir pasakė:

— Aš taipgi buvau pas lietuvius, taip sakant, internuotas. Panowie, niekur to nemačiau, kaip tenai ir pats pilnai tikiu, ką pan Dublik pasakojo. Taigi, tais 1939 metais, vokiečių ir bolševikų spaudžiama, mūsų brigada perėjo demarkacijos, kaip jie vadina, liniją į lietuvių pusę. Pasitiko mus Lietuvos kariuomenė ir liepė padėti ginklus. Mūsų vadas perdavė mums lietuvių įsakymą nusiginkluoti, ką mes tuoj ir įvykdėm, sukraudami visą kalną lengvųjų ginklų.

— Ką darysite su karininkais? — paklausė mūsų vadas lietuvį kapitoną, vykdžiusį mūsų internavimą.

— Gaila, — pasakė jis, bet įsakymas liečia ir karininkus. Mes paliksime jums kardus, o šaunamuosius ginklus turime paimti.

Lenkas pasakojo toliau:

— Mus apgyvendino senose kareivinėse, paskiau karininkus nuvežė į Palangą ir patalpino viloje. Kareiviai buvo išskirstyti mažesniais būriais ir aprūpinti. Rodos, viskas buvo gerai, daugiau, kaip pagal tarptautinę teisę, bet argi lenkui to užteks. Patys žinome. Taigi, mūsų karininkai ėmė nerimauti, keikti, skųstis, ieškoti priekabių prie lietuvių. Kapitonas, kuris mus internavo, stengėsi mus raminti, tačiau nieko...

Kartą, kai jis atėjo į mūsų stovyklą ir paklausė, ar kas neturi kokių rimtų skundų, mūsų majoras atsakė:

— Tamsta esi žemesnio laipsnio, todėl aš turėčiau jus, o ne jūs mane klausinėti. Tamsta esi čia nepageidaujamas!

Kapitonas pasižiūrėjo į jį ir atsakė:

— Gerai, tamstos pagrįstas reikalavimas bus išpildytas.

Jam išėjus, po kelių minučių įėjo kitas lietuvis, ši kartą seržantas. Atsistojo viduryje kambario ir paklausė:

— Mano ponai, gal malonėsite pareikšti savo skundus?

Majoras net pabalo iš pykčio.

— Chlope, — sušvokštė jis, — štai mano batai nevalyti. Pasirūpink jais, — pridėjo, nykščiu rodydamas į kampą.

— Labai malonu, — atsakė seržantas, mirksėdamas akimis, — aš visada jūsų patarnavimams, pone majore.

Priėjęs kaip griebs majora už apikaklės, kaip tvos kumščiu į veidą, kad tasai net apsivertė. Kaip Dievą myliu, puskarininkis tikram majorui tvojo. Ir nieko. Kad bent kas iš mūsų būtų pajudėję.

Išeidamas pasakė:

— Ponai, užmirškite, kas buvote, atsiminkite, kur esate.

Daugiau išsišokimų iš mūsų pusės nebebuvo. Lietuviai mus pamokė, kaip reikia elgtis nelaisvėje, ypač po tiek daug mūsų negarbingų žygių prieš tą tautą. Tikrą nelaisvę pajutome, kai bolševikai ir Lietuvą okupavo, kai mus išsivežė į savo kraštą ir uždarė už spygliuotų vielų beveik ant pliko lauko, kai kulkosvaidžiai nukirsdavo po keletą iš mūsų beveik kasdieną. Tada mes ir maldose minėjome Lietuvą ir prašėme Dievą, kad atleistų mūsų nuodėmes.

— Stašiu, tu pasakoji tikrą tiesą, — įsiterpė ir Franek, visą laiką pro šypsnį klausydamas kalbos. — Tikrą tiesą, tik ne visą pasakei. Jeigu pokalbis ton pusėn pakrypo, leiskit pasakyti, kad ir aš Lietuvoje buvau. Internuotas. Gyvenau Kaune, grojau akordeonu kavinėse, net radiofone kartą grojau. Kaip manote, ar man ko trūko? Buvo litukų kišenėje, o už juos lietuviško kumpio, sūrio, duonos ir alaus — kiek, ponas, valioji. Kokių konservų ten buvo, kokio sviesto!

— Ar ne tiesa, Antanas? — staiga paklausė lietuviškai.

Dabar tai tikrai nustebau. Tas vyrukas niekad lietuviškai manęs nekalbino.

— Gal ir tiesa, kad pasakoji. O kaip lietuviškai išmokai?

— Nedaug. Po truputį. Žinau litukas, maistas, pienas centras, na, ir šio to daugiau.

Lenkai sužiūro į mudu — jiems irgi nuostabu, kad jų draugas prašneko mano kalba. Man buvo savotiškai linksma, o pati tikroji linksmybė prasidėjo, kai Leckowskis sušuko:

— Pan Gagatek, čia dar po litrą alaus prašome!

Mateuš Gagatekas tokios naujienos jau senokai laukė, ypač iš pono Lečkowskio, kuris mokėjo taip meniškai mylėti markes ir nesavo alų, kad niekas negalėtų su juo susilyginti.

Po to įvykio mūsų draugiškumas vis stiprėjo ir stiprėjo, kol vienas kitą glėbyje prilaikydami suradome savo duris ir lovas. Tačiau anas pasikalbėjimas neliko be pasėkmių, — mokykla buvo šiaip taip sudaryta, vaikai langų nebedaužė. Mano vaidmuo šiame reikale buvo tas, kad pakursčiau lenkišką hunorą nepasiduoti, nesileisti apjuokiamiems tokio nedidelės išvaizdos lietuvio, koks aš buvau. Nėra blogo, kas neišeitų į gerą.

Viena iš tremtinių stovyklų Vokietijoje: Augustdorfas prie Detmoldo, Westfalijoje.

BERTRAND RUSSELL PAŽIŪROS Į KARŲ PRIEŽASTIS

J. SKARŽINSKAS

Anglų filosofas B. Russell yra besąlyginės taikos šalininkas. Jo skelbiamas savižudiškas pacifizmas yra labai mėgiamas ir propaguojamas už geležinės uždangos. (Red.).

Britų lordas, pasaulyje garsus filosofas ir matematikas, "Orden of Merit" kavalierius, Nobelio literatūros laureatas ir t. t. šiemet švenčia savo 83 metų sukaktį.

Prieš pradedant antraštėje pažymėtą temą imtą iš jo naujai pasirodžiusios knygos "Human Society in Ethics and Politics" pravartu kiek susipažinti su šio garsaus ir savotiškai idomaus asmens kai kuriais biografiniais bruožais. Lordas Bertrand Russell neginčijamai yra vienas iš didžiųjų mūsų laikų mintytojų. Jis visada skleidė savo mintis aistringu, negailestingu keistumu ir neapykanta žiaurumui ir netiesai. Jo teorijos apie vedybas ir dorovę dažnai sukeldavo triukšmo. Būdamas praktikuojantis racionalistas jis skiepijo pažiūras, kurios įvairiais laikais daug ką priversdavo raudonuoti. Jis nevengdavo užkabinti ir įžeisti tokias skirtingas institucijas kaip Katalikų Bažnyčia, Kremlius ir Jo Didenybės Britų vyriausybė. Ši pastaroji buvo pasodinusi B. Russell šešiems mėnesiams į kalėjimą I Pasaulinio Karo metu už pacifistinę veiklą. (II Pas. Karo metu, kai D. Britanijai grėsė vokiečių įsiveržimas, jo pacifizmas buvo žymiai aprimęs. Red.).

Keletos paskutiniu metu bėgyje, B. Russell vis puldinėjo J. A. Valstybes dėl jų neva isteriškų pažiūrų i pasaulinį krizi. Kai kurie jo daromi užmetimai yra pikti ir net skaudūs ir galėtu susilaukti gerų atsakymų.

Būdamas "aristokratiška sparva", jis niekados nevengdavo pasisakyti įvairiais pasitaikančiais klausimais. Nežiūrint, kad B. Russell yra gimęs Viktorijos eroje (žymusis filosofas utilitaristas ir ekonomikas John Stuart Mill buvo jo krikšto tėvas), jis yra daugiau panašus į 18-to išminties ir protavimo amžiaus figūrą, taip kaip Voltaire, kuriam jis nepaprastai prilygsta savo veido bruožais ir dvasia.

Filosofija yra sunkiai suprantamas abstraktus dalykas, kurį Russell kartą apibrėžė kaip nepaprastai atvirą mėginimą galvoti apgavikiškai. Mintijima apie supainiotus einamuosius politikos, istorijos, etikos ir ekonomijos sričių reikalus jis stengiasi perduoti suprantama kalba, kad tie, kurie trokšta tuos dalykus pažinti, pajėgtų suprasti. Ka tik Russell yra daręs, kur yra ėjęs, ten paprastai būdavo apsčiai juoko. Kai jis skaitė Čikagos universitete, universiteto prezidentui jis pasakė, kad vienintėlė nauda, kurią jis patyrė priklausydamas anglų perams (lordams) buvo ta, kad su juo buvo gerai apsieinama kalėjime... Utilitarizmo vadams, kurie paruošė naują utopiją jis pasakė: "Knygu žmonės... Jų gyvenime nepasitaikė šiurkštumo ir kritimo. Nė vienas iš jų nežinotų ką daryti su arklių pirklių kortu sukčiumi ar net su paprastu girtuokliu..." Priimdamas Nobelio premiją Russell paneigė, kad jis kuo nors ypatingai yra prisidėjęs literatūrai: "Aš jaučiuosi kaip ta protinga, bet prastai atrodanti dama, kurios grožiui sakoma komplimentai...". Russell yra labai kuklus. Jo nuomone, tik vienas jo darbas yra geras, tai jo knyga "Principia Mathematica", parašyta kartu su Alfred North Whitehead prieš 40 metų. "Principia" yra didelis mokslinis darbas matematinėje logikoje išmokslintiems specialistams, kuris įrodo, jog Russell yra didesnis prozos stilistas.

1952 m. B. Russell vedė 52 metų amžiaus amerikietę Edith Finch, anglų literatūros mokytoją. Tai buvo jo ketvirtosios vedybos.

Savo naujame veikale šitas filosofas aštriu ir tiksliu lyg chirurgo peilis žvilgsniu ir supratimu dėsto ir nagrinėja žmogaus kaip politinio gyvio motyvus. Preventyvinio karo advokatams ir šalininkams jis skiria vaistus, priverčiančius šiaustis plaukus...

Jo nuomone, daugelis dabar esamų politinių teorijų yra neparemtos psichologija. Ekonominiai faktai, gyventojų ir tautų statistiniai faktai, konstitucinė organizacija ir kita yra išaiškinami ar surandami labai greitai ir tiksliai. Nėra jokio sunkumo surasti kiek buvo šiaurės ir kiek buvo pietų korėjiečių prasidėjus Korėjos karui. Pažiūrėjus į atatinkamas knygas lengva tiksliai nustatyti koks buvo jų pajamų vidurkis kiekvienam žmogui ir koks buvo jų armijų didumas. Tačiau jei norėtum sužinoti kas per asmuo yra pats korėjietis, koks skirtumas tarp pietinio ir šiaurinio, ko kiekvienas iš jų nori iš gyvenimo, kokį jų vargai ar nepasitenkinimas, kokios ju viltys ir ko jie bijosi, vienu žodžiu, kas verčia juos "tiksėti" veltui ieškotum bibliotekos informacinėse knygose.

Apsileidimas ir nesirūpinimas tokiais klausimais, tu žymiu vyru, kurie sėdi tolimose nuo Korėjos sostinėse, taip dažnai sukelia nepasitenkinimą ir nusivylimą. Yra būtina, kad mūsų politinis mintijimas turi giliau skverbtis tirdamas žmoniškuosius veiksmus, veiklos motyvus, kilmę ir priežastis. Pavyzdžiui, kokios įtakos daro badas įvairiems šūkiams ir obalsiams? Kaip ju veiksmingumas svyruoja palygintas su kalorijų kiekiu maiste? Jei vienas žmogus jums siūlys demokratiją, o kitas maišą grūdų; kokiame badavimo laipsnyje jūs pasirinksite grūdus?

Visokia žmogiška veikla yra skatinama norų, geidimu ar impulsu. Patys rimčiausi moralistai apgaulingai skiepija teoriją, kad yra įmanoma atsispirti norui ar geidimui dėl tarnybinės pareigos ar dorovės principų. Aš sakau tai yra apgaulinga ne todėl, kad žmogus nevisuomet veikia pareigos ar tarnybinių jausmu itakoje, bet todėl, kad tarnyba ir pareigos nesulaikys jo, jei jo norai ir geidimai nebus jam klusnūs. Jei jūs norit žinoti kaip žmonės veiks ar apsispres, jūs privalote žinoti ne tik jų medžiagines salygas, bet ir visa sistemą ju noru ir geidimu su visais reliatyviais gimininingais veiksniais ir jėgomis.

Kai kurie norai, geidimai ar troškimai, nors ir labai galingi, kaip taisyklė, neturi jokios didelės politinės svarbos. Daugelis vyru tam tikrame savo gyvenimo periode geidžia vesti ir kaip taisyklė, ši savo geidima jie gali patenkinti be jokios politinės veiklos. Yra tačiau ir išimčių. Tokia išimtis yra sabiniu išprievartavimas. Šiaurės Australijos išsivystymas buvo su-

trukdytas, nes jauni vyrai ten išvykę darbams turėdavo atskirti nuo moteriškių. Tačiau toki atvejai yra išimtini ir, bendrai paėmus, interesas, reikalas ar nauda, kuriuos vyrai ir moterys randa vieni kituose, turi maža įtakos politikoje.

Politiniai svarbūs geidimai gali būti skirstomi į svarbiausius ir į antros eilės grupę. Svarbiausieji geidimai yra mūsų gyvenimo reikalavimai ar būtinybės: maistas, pastogė ir apranga. Kada šitie dalykai pasidaro sunkiai gaunami, tada nėra ribų toms pastangoms, kurias darys žmonės ir nėra ribų prievartai parodyti, kad tik tie geidimai būtų patenkinti. Seniausių laikų istorija sako, kad keturiais atvejais Arabijos sausros buvo to krašto žmonėms priežastis užplūsti kaimyninius kraštus su kilusiom iš to milžiniškom politinėm ir kultūrinėm pasekmėm. Paskutinis iš šių keturių atvejų baigėsi islamo iškilimu. Panašius motyvus turėjo ir palaipsnis germanų tautelių veržimasis iš pietų Rusijos į Angliją, o iš ten ir į San Francisko. Neabejojama, kad maisto geidimas yra didžiausia politinių įvykių priežastis.

Tačiau žmogus skiriasi nuo kitų gyvulių vienų labai svarbiu atžvilgiu, būtent, jis turi tokių begalinių geidimų, kurie niekada nebus pilnai patenkinti ir kurie jį darys neramiu, maištingu net ir pačiame rojuje. Boa smauglys tinkamai paėdęs užmiega ir atbunda tik kai vėl išalksta. Žmogiškosios būtybės yra kitokios. Kai arabai, kurie buvo papratę taupiai gyventi ir pasitenkinti keliom datulėm, pasidarė Rytų Romos imperijos savininkais ir įsikūrė beveik neįtikėtinos prabangos rūmuose, jie nepasidarė dėlto neveiklūs. Badas negalėjo būti jų skatinimo akstinu, nes graikai vergai juos aptarnaudami tiekdavo puikiausius mėsiškus valgius. Tačiau juos laikė veiklius kitos rūšies geidimai. Tų geidimų yra keturi patys svarbiausi ir jie nusprendžia žmogaus likimą: godumas, varžybos, garbės troškimas ir valdžios noras.

GODUMAS yra noras turėti, įsigyti kuo daugiau turtų, ar teisių į turtus, tai motyvas kilęs iš baimės kombinacijos su gyvenimo būtinybių geidimu. Kartą aš globojau dvi mažas mergytes iš Estijos, kurios savo laiku vos nemirė nuo badavimo. Jos gyveno mano šeimoje ir, žinoma, gerai ir gausiai valgė. Tačiau visą savo laisvalaikį jos praleisdavo lankydamos kaimyninius ūkius ir vogdamos bulves, kurias jos laikydavo paslėpę atsargai. Rockefelleris, kuris savo kūdikystėje buvo patyręs vargo ir neturto, vėliau savo gyvenime irgi turėjo panašų paprotį. Panašiai elgėsi ir arabų vadai, gulėdami ant šilkinių Bizantijos divanų; jie negalėjo pamiršti dykumos ir kiek galėdami krovė turtus, daug didesnius kaip ateičiai būtų buvę reikalinga. Koks bebūtų godumo psichoanalizis, tačiau niekas negali paneigti, kad tai nėra vienas iš didžiųjų motyvų. Kuo daugiau turtų įsigijama, tuo daugiau jų norima. Pasisotinimas yra tik sapnas, kuris jus apvils.

VARŽYBOS yra daug stipresnis motyvas už godumą. Mahometonų istorijoj vis kartojasi dinastinės nelaimės, todėl, kad skirtingų motinų sultono sūnūs negali sutikti ir susitarti. Varžybų rezultatas pilietinis karas ir visiškas žlugimas. Panašiai įvykdavę ir Europoje. Kai Britų vyriausybė, labai negudriai, leido vokiečių kaizeriui dalyvauti karo laivyno parade Spitheade, tai mintis kilusi kaizerio galvoje buvo ne tokia, kokios tikėjosi anglai. Jis gi galvojo: "Aš turėčiau įsigyti tokį laivyną kaip grandmama Viktorija". Iš to kilo visos vėlesnės britų bėdos. Pasaulis būtų daug laimingesnis, jei godumas būtų stipresnis už varžybų geidimą. Tačiau dauguma žmonių mielai sutiktų nustoti savo turtų, pasidarytų vargšais, jei tuo būtų užtikrintas jų varžovų sunaikinimas. Iš čia kyla ir dabartinis apmokestinimo lygis.

GARBĖS TROŠKIMAS yra neišmatuojamai didelės jėgos ir galios motyvas. Kiekvienas žino kaip vaikai ką juokinga ar kvaila darydami sako: "Žiūrėk į mane". Šitas "Žiūrėk į mane" yra vienas iš pačių didžiausių geidimų žmogaus širdyje. Tas geidimas gali pasirodyti nesuskaitomose formose, pradedant juokdaryste ir baigiant pomirtinės garbės gaudymu. Vienas renesanso laikų kunigaikštukas mirties patale būdamas buvo kunigo paklaustas, ko jis savo gyvenime gailisi. "Vieno dalyko gailiuosiu", jis pasakė. "Vieną kartą mane aplankė tuo pat metu imperatorius ir popiežius. Aš užvedžiau juodu į mano pilies bokštą vaizdų pasižiūrėti ir praleidau progą tuos abu žymius mano svečius nustumti nuo bokšto žemyn, kuri man būtų suteikusi nemirštamą garsą ir garbę." Istorija nepasakoja ar kunigas davė tam kunigaikštukui išrišimą ar ne.

Bėda yra, kad garbės troškimo geidimas auga tuo, kuo jis yra maitinamas. Kuo daugiau apie jus yra kalbama, tuo jūs norite, kad dar daugiau būtų kalbama. Mirti pasmerktas žmogžudys, kuriam leista mirties skelbimą pačiam pasiskaityti spaudoje, labai pyksta, kai jo nuomone, viskas nepakankamai gerai, plačiai ir neteisingai aprašyta. Politikai, rašytojai ar šiaip mokyti žmonės yra irgi tos pat rūšies. Juo labiau jie garsėja, tuo sunkiau spaudos agentūroms juos patenkinti. Yra be galo sunku neperdedant aprašyti garbės troškimo įtaką žmogaus gyvenime, ar trijų metų vaiko ar galiūno, nuo kurio kaktos susiraukšlėjimo ar nusižiovavimo dreba pasaulis. Žmonija nusikalsta bedieviškumu, mažiausia stoka pagarbos Dievybei, kuriai jie priskiria panašius geidimus įsivaizduojama ją esant godžią nuolatiniam garbinimui.

VALDŽIOS NORAS nusveria ir viršija visus kitus geidimus. Jis gimininga garbės troškimui, tačiau nėra tas pat. Garbės troškimui patenkinti reikalinga garbė, kuri lengva įsigyti ir be jėgos. Amerikoj tokios garsenybės yra filmų žvaigždės. Anglijoj, pav. karalius yra labiau gerbiamas už ministrą pirmininką, kuris turi daugiau galios kaip karalius. Daugelis žmonių geriau pasirenka garbę ir garsą kaip galią, tačiau šitie žmonės turi mažiau įtakos dideliems įvykiams. Valdžios pamėgimas privertė Napoleoną palikti ištaigingus ir puikius rūmus Prancūzijoje ir išvykti į šaltą Maskvą. Prūsijos karvedys Bluecheris 1814 metais pamatęs Napoleono rūmus pasakė: "Ar jis nebuvo kvailys, kad visa tai turėdamas išvyko nukariauti Maskvos?" Kai jam reikėjo pasirinkti, Napoleonas, kuris nebuvo garbės troškimo auka, pasirinko galią. Bluecheriui toks pasirinkimas atrodė kvailas. Valdžios noras kaip ir garbės troškimas yra nepasotinamas. Jis nusveria visus kitus. Šis geidimas padidėja kai tik patiria galios, tas lygiai ištinka mažus, paprastus žmones kaip ir galiūnus, valdovus. Laimingomis dienomis prieš 1914 metus, kai turtingos ponios įstengė laikyti visą būrį tarnų, tų damų praktikuojamas malonumas rodyti savo galią gainiojant namų tarnus, pastoviai augdavo joms senstant. Taip ir autokratiškame rėžime turintieji savo rankose valdžią darosi vis tironiškesni, kai patiria malonumo, pramogų ir džiaugsmo valdžios teikiamo.

(Bus daugiau)

Iš lenkų kalbos vertė KAZYS JANKŪNAS

HENRIKAS SIENKIEVIČIUS

SANTRAUKA IŠ PRAĖJUSIŲ NUMERIŲ:

Keliaujančią į Krokuvą į karaliaus Jogailos laukiamo įpėdinio gimimo šventę, Kęstučio dukrą, kunigaikštienę Danutę, lydėjo būrys dvariškių. Tynece prie jų prisijungė Macka su brolvaikiu Zbyška, kuris prisiekė ištikimybę jaunajai Danutei, kunigaikštienės Danutės dvaro merginai ir pažadėjo jai tris povo plunksnas nuo kryžiuočio šalmo, kaip savo meilės ženklą ir keršto simbolį kryžiuočiams už Danutės motinos mirtį.

Pakeliui Zbyškai, kuris karštai troško karo su kryžiuočiais, kad galėtų įvykdyti savo pažadus, pasitaikė puiki proga. Karių būryje, kurį jie bekeliaudami prisivijo, jis, staiga, išvydo tikrą šarvuotą kryžiuotį ir dar su povo plunksnomis ant šalmo.

Nieko nelaukdamas, atstatęs jietį jis paleido arklį šuoliais, pasiryžęs kiaurai persmeigti kryžiuotį. Bet staiga stipri ranka nulaužia jo jietį ir priverčia jo arklį stoti piestu. Macka nusivijęs paskui Zbyšką, norėdamas bėdoje jį gelbėti, paklausė Zbyšką sulaikiusį stiprų ir rimtos išvaizdos vyrą:

— Kas jūs per vieni? Kokios jūs teisės?

— Mano teisės? — atkirto nepažįstamasis, — mano karalius įsakė šiose vietose taikos žiūrėti, o mane vadina Povala iš Tačevo.

— • —

Tai išgirdę, Macka ir Zbyška pažvelgė į riterį, įkišo į makštis pusiau ištrauktus ginklus ir nuleido galvas. Ne baimė juos apėmė, tik nulenkė galvas prieš garsią ir gerai pažįstamą pavardę, nes Povala iš Tačevo buvo žinomas bajoras ir galingas, valdęs didelius žemės plotus apie Radomą ir vienas žymiausių karalijos riterių. Dainininkai apdainuodavo jį savo dainose kaip vyriškumo ir drąsumo pavyzdį ir girdavo jį lygiai taip, kaip ir Zavišą, ir Farurejų, ir Skarbką, ir Dobką, ir Joną, ir Mikalojų ir Zindramą. O šituo metu jis atstovavo patį karalių ir todėl pulti jį reiškė tą patį, kaip padėti savo galvą po budelio kirviu.

Kiek atvėsęs Macka prabilo pagarbos pilnu balsu:

— Pagarba jums, pone, ir jūsų garsui.

— Pagarba ir jums, — atsakė Povala, —nors man būtų buvę daug maloniau su jumis susipažinti kitomis aplinkybėmis.

— Kodėl? — paklausė Macka.

Bet Povala kreipėsi į Zbyšką:

— Ką gi tu, jaunuoli, čia susigalvojai? Viešame kelyj, karaliaus pašonėje pasiuntinį užpuolei! Ar žinai, kas už tai laukia?

— Puolė pasiuntinį, nes jaunas ir kvailas; o tokiam lengviau yra veikti, kaip pagalvoti, — atsakė Macka. — Bet nenuteiskite jo žiauriai, nes noriu viską papasakoti.

— Ne aš jį teisiu. Mano reikalas jam pančius uždėti...

— Kaip tatai? — atsiliepė Macka, paniurusiu žvilgsniu vėl apžvelgdamas visą žmonių būrį.

— Toks karaliaus įsakymas.

Po šitų žodžių stojo tyla.

— Jis yra bajoras, — tarė pagaliau Macka.

— Tai tegu riterio garbe prisiekia, kad atvyks į bet kurį teismą.

— Prisiekiu savo garbe! — suriko Zbyška.

— Gerai. Kas jūs esate?

Macka pasisakė pavardę ir herbą.

Jei jūs esate kunigaikštienės Janušienės dvariškiai, tai prašykite, kad ji užtartų jus prieš karalių.

— Mes nesame jos dvariškiai: iš Lietuvos, nuo kunigaikščio Vytauto vykstame. Dievas būtų davęs, kad jokių kunigaikštienių nebūtume sutikę. Iš šito štai susitikimo nelaimė berną ištiko.

Ir čia Macka pradėjo pasakoti, kas įvyko smuklėje: apie susitikimą su kunigaikštiene ir jos palydovais, apie Zbyškos priesaiką. Bet pagaliau taip ūmai jį apėmė pyktis ant Zbyškos, dėl kurio neatsargumo dabar jie pateko į tokią sunkią būklę, kad, kreipdamasis į jį, sušuko:

— Geriau tu būtum žuvęs prie Vilniaus! Ką gi tu, šerne, galvojai?

— Na,—atsakė Zbyška,—prisiekęs meldžiau Jėzų, kad man vokietį atsiųstų, o, pamačius povo plunksnas ir apsiaustą su juodu kryžiumi, lyg koks balsas man šaukė: "Pulk vokietį, nes čia stebuklas!" Na, ir puoliau — ir kas būtų nepuolęs?

— Klausykite, — pertraukė Pavala, — nelinkiu aš jums blogo, nes aiškiai matau, kad šitas jaunuolis nusikalto daugiau dėl jaunatviško neapgalvojimo, kaip dėl blogos valios. Man būtų malonu išnykti iš čia, lyg nieko ir nebūtų įvykę. Bet tai galėčiau padaryti tik tada, kada tas komtūras pažadėtų, kad karaliui nebesiskųs. Prašykite jo: gal ir jis pasigailės jaunuolio.

Išdidus kryžiuotis

— Geriau tegu mane teisia, o kryžiuočiui nesilenksiu!—sušuko užsidegęs Zbyška.—Tai nedera mano bajoriškai garbei.

Povala pažvelgė į jį rūgščiai ir tarė:

— Blogai darai. Vyresnieji už tave geriau žino, kas riterio garbei dera ir kas ne. Apie mane žmonės yra taip pat girdėję, bet tau sakau, jei man tas būtų atsitikę, aš nesigėdyčiau prašyti dovanojamas.

Zbyška susigėdo, bet apsižvalgęs atsakė:

— Čia žemė lygi, tik reikėtų ją truputį sutrempti. Užuot vokietį atsiprašęs, labiau norėčiau su juo kautis pėsčias ar raitas iki mirties arba nelaisvės.

— Kvaily! — pertraukė Macka. — Kaip gi su pasiuntiniu kausies? Nei tu su juo, nei jis su tavim, pienburni!

Ir, kreipdamasis į Povalą:

— Atleiskite, garbingasis pone. Tas vaikėzas per karo metus pasidarė perdaug įžūlus, todėl, kad dar kartą vokiečio neįžeistų, tegu nekalba su juo. Aš kalbėsiu, aš prašysiu, o jei komtūras, įvykdęs savo uždavinį, panorės kautis vyras prieš vyrą, tai aš su juo ir kausiuos.

— Tas riteris yra augštos kilmės ir todėl ne su kiekvienu kausis, — atsakė Povala.

— Kaip? Lyg aš diržo ir pentinų nedevėčiau? Su manim nors ir kunigaikštis gali kautis.

— Teisybė, bet jam šitaip nesakykite, nebent pats užsimintų apie kautynes. Na, tegu Dievas jums ten padeda.

— Eisiu už tave akių svilinti, — tarė Macka Zbyškai, — bet palauk!

Tai taręs, priartėjo prie kryžiuočio, kuris už keletos žingsnių sėdėjo nejudėdamas kaip geležinė statula ant savo augšto kaip kupranugaris žirgo ir su didžiausiu abejingumu klausėsi pokalbio. Macka per daugelį karo metų buvo kiek pramokęs vokiečių kalbos, todėl dabar pradėjo komtūrui aiškinti, kas įvyko, pastarojo gimtąja kalba. Jis kaltino jauną vaikino amžių ir jo staigumą, nes jam atrodė, kad pats Dievas siunčiąs jam riterį su povo plunksnomis. Pagaliau pradėjo prašyti dovanoti Zbyškos kaltę.

Komtūro veidas net nesujudėjo. Status ir įsitempęs, pakelta galva, žiūrėjo plieninėmis akimis į kalbantį Macką taip abejingai, tarytum žiūrėtų

ne į riterį ir net ne į žmogų, o į kokį tvoros baslį. Macka tai pastebėjo, ir, nors jo žodžiai ir toliau liko mandagūs, jo širdis pradėjo virti: pradėjo kalbėti lyg verčiamas, o saulės nudegintus skruostus nutvieskė raudonis. Buvo galima pastebėti, kad, nežiūrint išorinio šaltumo, Macka kovojo su savimi, jog nepradėtų griežti dantimis ir neprasiveržtų pyktis.

Povala tai pastebėjo ir, būdamas geros širdies, nutarė Mackai padėti. Jis, būdamas jaunas, taip pat ieškojo nuotykių vengrų, austrų, burgundų ir čekų pilyse, kur jis įgijo didelės garbės ir išmoko vokiečių kalbos, todėl dabar šita kalba ir kreipėsi į Macką, tarpininkaudamas ir pabrėžtinai juokaudamas:

— Matote, pone, kad garbingasis komtūras mano, jog šitas reikalas toks bevertis, kad apie jį ir kalbėti neverta. Ne tik mūsų karalijoje, bet ir visur kitur paaugliai nesivadovauja protu, todėl toks riteris su vaikais nekovoja nei kardu nei teise.

Papūtęs gelsvus ūsus ir netaręs nė žodžio, Lichtenšteinas pavarė savo žirgą pirmyn, aplenkdamas Macką ir Zbyšką.

— Palauk, kryžiuočių išpera, — kalbėjo sukąstais dantimis vyresnysis riteris iš Bogdanieco, — dabar aš prisiekiu, kad susirasiu tave, kai tu būsi atlikęs savo pasiuntinybę.

Bet Povala, kurio širdis taip pat pradėjo virti, tarė:

— Tai paskui, o dabar tegu kunigaikštienė pakalba už jus, nes kitaip vargas bus vaikinui.

Tai pasakęs nujojo paskui kryžiuotį, sulaikė jį ir kurį laiką gyvai su juo kalbėjosi. Ir Macka ir Zbyška pastebėjo, kad vokiečių riteris nežvelgė į Povalą tokiu abejingu veidu, kaip į juodu, ir tai juodu dar labiau supykdė. Valandėlei praėjus, Povala grįžo ir dar valandėlę palaukęs, kol kryžiuotis nutolo, tarė jiems:

— Kalbėjau už judu, bet jis ir užsispyrėlis. Sakė, kad tik tada nesiskųsiąs, jei padarysite tai, ko iš jūsų pareikalausiąs.

— Ko jis nori?

— Jis taip pasakojo: "Aš sustosiu Mozūrijos kunigaikštienės pasveikinti. Tegu, sako, jie prijoja, nulipa nuo arklių, nusiima šalmus ir stovėdami ant žemės prašo manęs, tada atsakysiu."

Povala greitai žvilgterėjo į Zbyšką ir pridūrė:

— Sunku čia bajoriškos giminės žmonėms... suprantu, bet turiu įspėti, kad šito nepadarius, kas žino, kas laukia — gal net ir budelio kardas.

Mackos ir Zbyškos veidai suakmenėjo. Įsivieš-patavo tyla.

— Na, tai kaip? — paklausė Povala.

Ir Zbyška atsakė ramiai ir taip pagarbiai, lyg jam kas per tą momentą būtų dvidešimtį metų pridėjęs:

— Kaip tai?

— O taip: nors ir dvi galvas turėčiau, nors ir abi jas budelis nukirstų, bet vieną garbę teturiu ir jos sunaikinti aš neleisiu.

Povala surimtėjo ir, kreipdamasis į Macką, paklausė:

— O jūs ką pasakysite?

— Aš pasakysiu, — liūdnai pratarė Macka, — kad šitą vaikį iš mažens išlepinau... Nuo jo pareina mūsų giminė, nes esu senas, bet šito jis negali padaryti, nors ir turėtų žūti.

Rūstus jo veidas pradėjo trukčioti, ir brolvaikio meilė taip staiga jame sukilo, kad sugriebė jį geležimi kaustytomis rankomis ir pradėjo šaukti:

— Zbyška! Zbyška!

Jaunasis riteris buvo nustebintas ir, apkabinęs dėdę, tarė.

— O, tai nežinojau, kad mane taip mylite!..

— Matau, kad teisingi riteriai esate, — kalbėjo susijaudinęs Povala, — o jaunuolis nedelsdamas savo garbe man pažadėjo, kad pašauktas atvyks, todėl neįsakysiu jo surišti. Tokiais žmonėmis, kaip jūs, galima pasitikėti. Nenusiminkite. Vokietis Tynece tikriausiai užtruks, o aš pasistengsiu karalių pirmas pamatyti ir taip jam šį įvykį nupasakosiu, kad jį mažiausiai įžeistų. Laimė, kad man pavyko nulaužti ietį — didelė laimė!

— Tačiau Zbyška atsakė:

— Jei jau būtinai turiu netekti galvos, norėčiau pirma kryžiuočiui kaulus aplaužyti.

— Nori savo garbę ginti, bet nesugebi suprasti, kad visiems mūsų krašto žmonėms nelaimę būtum užtraukęs,—nekantraudamas atkirto Povala.

— Suprasti tai suprantu, — atsakė Zbyška, — ir dėlto man gaila... Bet Povala kreipėsi į Macką:

— Žinote, jei ir pavyktų kuriuo nors būdu šitam vaikiui išsisukti, tai turėtumėte jam ant galvos tokį gaubtuvą, kaip sakalui užmauti. Kitaip jis savo mirtimi nemirs.

— Pavyktų jam išsisukti, jei jūs norėtumėte, kad karalius neišgirstų to, kas čia įvyko.

— O su vokiečiu ką padarysim? Liežuvio jam juk neužriši.

— Teisybė! Teisybė!

Taip besikalbėdami grįžo prie kunigaikštienės palydovų. Povalos žmonės, anksčiau joję kartu su Lichtenšteino žmonėmis, dabar vyko pastarie-

siems iš paskos. Iš tolo galima buvo pastebėti vėjo plevesuojamas kryžiuočio plunksnas mozūrinių kepurių tarpe ir jo šviesų, saulėje žvilgantį šalmą.

— Keista ta kryžiuočių prigimtis, — atsiliepė tarytum susimąstęs riteris iš Tačevo. — Kai jam blogai, kryžiuotis bus nuolankus, kaip pranciškonas, švelnus, kaip ėriukas ir saldus, kaip medus — geresnio už jį pasaulyje nerasi. Bet tegu tik jis pasijaučia galingas, niekas nebus tiek išdidus ir pas nei vieną nerasi mažiau gailestingumo, kaip pas kryžiuotį. Matyti, Viešpats Dievas jiems titnagą vieton širdies įdėjo. Prisižiūrėjau aš įvairiausių žmonių ir nekartą mačiau, kaip tikras riteris pasigaili silpnesniojo, sakydamas: "Mano garbė nepadidės, jei gulintį pribaigsiu." Bet kryžiuotis tokiu metu yra nepermaldaujamas. Laikyk jį sugriebęs ir nepaleisk, nes vargas tau paleidus! Na, štai kad ir šis pasiuntinys — ne tik įsigeidė, kad jį atsiprašytumėte, bet kad ir susiniekintumėte. Bet džiaugiuos, kad šitaip neįvyks.

— Nesulauktų jis! — sušuko Zbyška.

— Žiūrėkite, kad nepasirodytumėte jam nusiminę, nes dėl to jis tik džiaugsis.

Tuo metu visi priartėjo prie kunigaikštienės palydovų. Kryžiuočių pasiuntinys tuojau pat vėl pasidarė išdidus ir atšiaurus, bet priartėję dėjosi visai jo nematą. Zbyška prisiartino prie Danutės ir pradėjo linksmai pasakoti, kad nuo kalnelio jau ir Krokuva galima matyti, o Macka pradėjo vienam dvariškiui aiškinti apie neįprastą Povalos jėgą, nulaužusią Zbyškos rankose ietį, lyg nudžiūvusią nendrę.

— O kodėl ją nulaužė? — užklausė pastarasis.

— Nes vaikinas taikstėsi vokietį pulti, bet, žinoma, tik juokaudamas.

Toks priartėjusiųjų elgesys labai nepatiko vokiečiui. Jis pažvelgė į Macką ir Zbyšką kartą ir antrą ir suprato, kad pastarieji nuo arklių nenusės ir kad tyčia į jį nekreipia jokio dėmesio. Ir jo akys vėl suspindėjo plieniniu žvilgsniu, ir jis pradėjo judėti.

Tada, priartėjęs prie jo, Povala tarė:

— Jokite drąsiai, narsusis riteri. Kraštas čia ramus, ir niekas jūsų neužpuls, nebent koks vaikigalis...

— Nors ir keisti šio krašto papročiai, bet jūsų draugystės, o ne apsaugos ieškojau — atkirto Lichtenšteinas: — lyg ir nuvokiu, kad dar kur susitiksime: Ar šitoj pily, ar kur kitur...

Paskutiniuose jo žodžiuose galima buvo jausti paslėptą grasinimą, todėl Povala atsakė:

— Kaip Dievas duos...

Tai taręs, nusilenkė ir atsisukęs tarė pusbalsiu, tačiau taip, kad artimiausieji galėtų jį girdėti:

— Sudžiūvėli, tu, pakelčiau aš tave ieties smaigaliu nuo balno ir laikyčiau ore tol, kol sukalbėčiau trejus poterius!

Vėliau jis pradėjo kalbinti kunigaikštienę, kurią gerai pažinojo. Ona Danutė jį klausinėjo, ką jis veikiąs kelyje, o Povala jai aiškino, kad karaliaus įsakymu saugojąs ramybę tos apylinkės, per kurią traukia į Krokuvą gausūs svečių būriai, ir pavyzdžiui paminėjo ir pastarąjį įvykį, kurio liudininku prieš valandėlę yra buvęs. Pagalvojęs, kad prašyti kunigaikštienės pagalbos būsią dar daug laiko, nutarė neteikti įvykiui didelės reikšmės. Kunigaikštienė juokavo, kad Zbyška buvo taip arti atsidūręs prie geidžiamųjų plunksnų, o kiti, išgirdę apie ieties sulaužymą, stebėjosi Povalos jėga.

Mėgdamas pagyras, Povala džiaugėsi savo širdyje, kad jį žmonės taip garbina, ir pats pradėjo pasakoti apie savuosius žygdarbius, suteikusius jam garsą, ypač gi apie savo nuotykius Burgundijos Pilypo Narsiojo pilyje. Kartą, turnyro metu nulaužęs savo ietį, jis pagriebė vieną riterį už pusiaujo, ištraukė iš balno ir išmetė į orą, nors tas riteris ir vilkėjo geležinius šarvus. Pilypas Narsusis dovanojęs už tai jam auksinę grandinę, o jojo žmona — aksominį batuką, kurį jis ir dabar ant savo šalmo tebenešiojąs.

Visi šituo pasakojimu buvo labai susižavėję, bet Mikalojus iš Ilgamiškio tarė:

— Nebėra jau šiais suminkštėjusiais laikais tokių vyrų, kokių buvo mano jaunystės laikais, arba apie kokius man tėvas buvo pasakojęs. Pavyksta dabar kuriam bajorui perkirsti krūtinės šarvus arba pirštais sulankstyti geležinį virbalą, tai jau stipruoliu dedasi ir prieš kitus didžiuojasi. O senovėje tą ir merginos sugebėdavo padaryti...

— Aš šito neginčiju, kad senovėje žmonės stipresni buvo, — atsakė Povala, — bet ir šiandien atsiranda stiprių vyrų. Mano kaulams Dievas jėgos nepagailėjo, nors ir nesigiriu, kad esu stipriausias visoje karalijoje. Ar matei kada, tamsta, Zavišą iš Garbovos? Tas ir mane įveiktų.

— Mačiau. Jo pečiai tokie platūs, kaip Krokuvos varpą laikąs sienojas.

— Arba Dobką iš Olesnico? Kartą jis turnyre, kurį kryžiuočiai Torunėje buvo surengę, dvylika riterių paguldė ir didelę garbę sau ir savo kraštui įgijo.

— O mūsų mozūras Staška Ciolekas stipresnis buvo ir už jus, ir už Zavišą ir už Dobką. Pasakojo,

kad savo rankomis jis iš žalios šakos syvus išspausdavo.

— Syvus ir aš išspausiu! — sušuko Zbyška.

Ir anksčiau, negu kas jo būtų paprašęs tai įrodyti, pašoko į šalikelę, nusilaužė medžio šaką ir kunigaikštienės ir Danutės akyse taip jos galą rankomis suspaudė, kad syvai iš tikrųjų pradėjo lašėti ant kelio.

— O Dieve, — sušuko našlė, — neikite į karą, nes būtų gaila, kad toks vyras dar nevedės žūtų.

— Gaila būtų, — pakartojo staiga susimąstęs Macka.

Bet Mikalojus iš Ilgamiškio pradėjo juoktis, o jį sekdami ir kunigaikštienė. Kiti balsiai pradėjo stebėtis Zbyškos jėga, nes tais laikais stipri ranka buvo labiausiai vertinamas dalykas, o merginos pradėjo šaukti Danutei: "Džiaukis!" Danutė iš tikrųjų buvo linksma, nors ir nesuprato, ką ji galėtų laimėti dėl šitos suspaustos šakos gabalo. Visai užmiršęs kryžiuotį, Zbyška žvelgė į visus taip iš aukšto, kad Mikalojus iš Ilgamiškio, norėdamas grąžinti jį į realybę, kreipėsi į jį:

— Veltui didžiuojiesi savo jėga, nes yra už tave geresnių. Aš to pats nemačiau, bet mano tėvas buvo liudininkas vieno atsitikimo, kuris įvyko Romos imperatoriaus Karolio pilyje. Atvyko pas jį kartą mūsų karalius Kazimieras su daugeliu palydovų, kurių tarpe buvo ir tas garsus savo jėga Staška Ciolekas, vaivados Andriejaus sūnus. Tada imperatorius pradėjo girtis, kad savo pavaldinių tarpe turįs vieną čeką, kuris sugeba savo rankomis lokį pasmaugti. Čekas buvo pašauktas ir visų akyse du lokius paeiliui nusmaugęs. Mūsų karalius dėl to labai kankinosi ir bijodamas, kad netektų sugėdintam namo grįžti, tarė: "Bet manasis Staška nesileis sugėdinamas." Nutarė, kad trims dienoms praėjus, jie išbandytų savo jėgas. Suvažiavo tada labai daug žymių riterių, ir pilies kieme susiėmė Staška su čeku. Bet neilgai svečiai gėrėjosi jų imtynėmis: vos tik susikibus, Staška sulaužė čeko nugarkaulį, sulamdė visus šonkaulius ir didesnei karaliaus garbei negyvą iš savo rankų paleido. Staška nuo to laiko buvo pramintas Kaulalaužiu. Kitą kartą jis vienas įkėlė į varpinės bokštą didelį varpą, kurio dvidešimt žmonių iš vietos negalėjo pajudinti.

— O kiek metų jis turėjo? — paklausė Zbyška.

— Jaunas buvo!

Povala, jodamas iš dešinės kunigaikštienės pusės, pasilenkė prie jos ausies ir nupasakojo visą būklės rimtumą ir kartu prašė, kad jį pas karalių paremtų, kai kalbės Zbyškos reikalais. Kunigaikštienė, kuriai Zbyška patiko, šitą žinią sutiko su liūdesiu ir nerimu.

— Krokuvos vyskupas mielai su manimi susitinka, — tarė Povala, — tai gal jį paprašysiu užtarti ir gal karalienę, nes juo daugiau bus užtarėjų, juo geriau jaunuoliui...

— Jei tik karalienė jį užtartų, plaukas nuo jo galvos nenukristų, — tarė Ona Danutė, — nes karalius ją ir už jos šventumą ir už jos kraitį be galo gerbia, ypač, kai jos nevaisingumo dėmė yra nuplauta. Be to, Krokuvoje yra ir karalienės mylima sesuo, kunigaikštienė Aleksandra — ir prie jos kreipkitės. Aš taip pat padarysiu tiek, kiek galėsiu, bet ji yra jos sesuo, o aš tik seserėčia.

— Myli karalius ir jus, brangioji kunigaikštiene.

— O vis ne tiek, — su tam tikru liūdesiu atsakė kunigaikštienė, — man tik grandį, o jai visą grandinę; man tik lapių kailius, o jai sabalinius. Nieko iš giminių karalius tiek nemyli, kap Aleksandrą. Nėra tokios dienos, kad tuščiomis rankomis iš jo grįžtų.

Taip besikalbėdami priartėjo prie Krokuvos. Jau nuo pat Tyneco pilnas keleivių kelias čia dar labiau buvo užkimštas. Jie sutiko žemininkus, keliaujančius į miestą savo pavaldinių priekyje, kartais šarvuotus, o kartais tik vasariniais rūbais ir šiaudinėmis skrybėlėmis. Kai kurie keliavo raiti, kiti važiavo su žmonomis ir dukterimis, ištroškusiomis pamatyti iš anksto skelbtas rungtynes. Vietomis visas kelias buvo užkimštas pirklių vežimais, kuriems nebuvo leidžiama Krokuvą aplenkti, kad miestas iš jų galėtų surinkti tam tikrus mokesčius. Vežimuose buvo vežama druska, vaškas, javai, žuvys, gyvulių odos, kanapės ir medžiai. Kiti vežimai, prikrauti šilko, alaus statinių ir kitokių prekių, keliavo iš miesto. Krokuva jau buvo gerai įžiūrima: karaliaus daržai, ponų ir miesčionių, iš visų pusių siautė miestą, o už jų kyšojo mūrai ir bažnyčių bokštai. Juo arčiau miesto, juo eismas didėjo, o prie vartų sunku buvo ir prasiskverbti.

— Tai miestas! Kito, turbūt, visame pasaulyje tokio nėra, — tarė Macka.

— Visada kaip mūgė, — atsakė vienas palydovų. — Ar seniai čia buvote?

— Jau seniai. Ir stebiuosi, tarytum pirmą kartą ją matyčiau, nes iš laukinių kraštų grįžtame.

— Kalba, kad Krokuva karaliaus Jogailos laiku smarkiai išaugo.

(Bus daugiau)

KRIVIEČIŲ KRYŽKELĖ

JONAS VĖGĖLIS

Svarstant būsimosios Lietuvos sienas, o tai daryti privalu, reikia prisiminti senosios Lietuvos valstybės rytų pakraščių gyventojus gudus — kriviečius, ilgai kentėjusius rusų priespaudoje, kurie 1918 metais bandė atsiskirti nuo lietuvių ir išsiveržę iš rusų jungo bandė sudaryti atskirą Baltarusių valstybę. Jiems pavyko tik padaryti oficialų valstybės kūrimo paskelbimą. Faktiškai gi jie neišsilaisvino, pasiliko Rusijos rėžimo replėse. Kaipo nauja tauta valstybinėje plotmėje nieko negalėjo nuveikti, nors jų kultūrininkai ilgai kūrė naują kriviečiams — baltarusiams istoriją. Ją ir dabar tebekuria. Vieni kuria būdami rusų įtakoje, pasiremdami įvairiais rusų fabrikuotais istorijos šaltiniais, išvesdami kriviečių tautos giminystę su rusais, o kiti, ypač dabar tremtyje esantieji žmonės, kuria jai istoriją, paimdami pagrindan ar pasisavindami visą Lietuvos valstybės istoriją.

Įdomu pastebėti, ką tie kriviečių istorikai dabar rašo. Kriviečių laikraštis "Zmahannie", straipsnyje, pavadintame "Gudų tautinis atsparumas", sako: "Kaip žinoma, po šviesaus gudų — lietuvių valstybės įkūrimo, prasidėjo sunkūs laikai. Gudų — lietuvių valdovo Jogailos vedybomis su Lenkijos karalaite Jadvyga, tolimesniame istorijos bėgyje, dvi nepriklausomos valstybės — Didžioji Lietuvos Kunigaikštija, anais laikais vadinamoji gudų — lietuvių valstybė ir Lenkija susijungė į vieną valstybę. Gudų didikams pasisekė iš karaliaus ir D. L. Kunigaikščio Žygimanto Augusto išsiderėti gudų — lietuvių valstybei atskirą savivaldą, iždą ir kariuomenę.

Toks jų istorijos aiškinimas atrodo mums peršališkas, tačiau nepavojingas, žinant, kad toji tauta turi bent kokion istorijon atsiremti. Šiuo atvėju lietuviams naudingiau, kad kriviečiai nesiremia rusų istorijon, galutinai prisišliedami prie jų. Lietuviai turėtumėm jų aspiracijas gerai suprasti ir pagal tai atitinkamai veikti.

Kriviečių Mokslo Draugijos pirmininkas dr. J. Stankievič, savo leidžiamo žurnalo "Veda" Nr. 1, — 1951 m. plačiai išdėsto istoriją ir nurodo sienas kuriamai kriviečių — baltarusių valstybei. Savo išvedžiojimus pamatuoja gausingais 1926 — 1940 m. gudų, ukrainiečių ir rusų moksliškais veikalais. Baltarusijos ribas J. Stankievič nurodo: vakaruose Būgas — Pskovas, įjungiant ir Vilnių su Daugpiliu į Baltrusiją, o rytuose Gžatskas — Brianskas ir pietuose Pripete su Dniepru. Kriviečių kilmę jis nurodo: ligi slavų atėjimo kriviečių žemėse gyveno baltai. Jie gyveno visame Baltarusijos plote: Polocke, Vitebske, Minske, Smolenske iki upės Oka. Baltai valdė ir visą Pskovo sritį. Iš to daro išvadą, kad į baltarusių tautos sudėtį įeina baltai. Jis nurodo, kad kriviečiai — baltarusiai nepriklausomai valdė Smolenską nuo 1054 m., Pskovą nuo 1136 m. ir Kievą nuo 1240 m., o nuo XIII amž. kriviečiai pradėjo vadintis Lietuva. Rusų valdžia ir patys kriviečiai save vadinę lietuviais ilgą laiką, kol rusai nesumanė juos greičiau surusinti ir su savo tauta sulieti. Todėl pradėjo vadinti baltarusiais, t. y. rusais — baltais. Jis dar pastebi, kad Černigovo gubernijos Statistinio Komiteto 1866 m. užrašuose parašyta, jog Lakotovos kaimo gyventojų kalba yra lietuviškai ukrainiškas mišinys.

Laiške "Veda" redakcijai A. Machnovskis rašo, kad be reikalo jų tremties žmonės susiskaldę ir ieško naujo vardo savo kraštui — kriviečiai ar kitaip. Baigdamas jis tvirtina: "Priimkime tą, kas mums pagal istorinę teisę priklauso. Lietuva yra mūsų vardas ir mes niekam jo neatiduosime! Tas pats ir su emblema — mūsų herbo Vyties mes neperdirbinėsime, nors ir lietuviai jį vartoja.

"Veda" redakcija atsako: "Nieko nepakenks, jeigu mes vieni vadinsimės — kriviečiai, o kiti — Lietuva, nes abu vardai yra mūsų ir geri.

"Veda" Nr. 2 — 1951 m. rašo, kad pagal Ipotevsko metraštį Lietuvos herbą įsteigė XIII amž. L. D. Kunigaikštis Vytenis ir tas herbas vadinosi "pohon" (Vytis), kaip karaliaus Jogailos 1387 m. duotoje Lenkijos bajorams privilegijoje pasakyta. Toliau sakoma, kad XIV amž., kartu su krikštu žemaičių ir aukštaičių, priėmė krikštą ir kriviečiai, o kurie buvo jau stačiatikiai, perėjo į katalikybę. "Veda" Nr. 3 — 1951 m. nurodoma, kad kriviečiai naudojosi Lietuvos Statutu, išleistu 1529, 1566 ir 1588 m. Lietuvos Statutui veikiant, kriviečiai ir savo bažnytinę — dvasinę rašybą reformavę į lotynišką, katalikų rašybą. Bendrai, per keletą "Veda" žurnalo numerių rašoma iš kriviečių — baltrusių istorijos. Visur pabrėžiama, kad kriviečių — baltrusių šalis tai buvo Didžioji Lietuvos Kunigaikštija — Lietuva. Ji sudariusi uniją su Lenkija, turėjusi bendrus karalius, vedusi bendrus karus prieš Rusiją ir tt. Žodžiu, paimta visa Lietuvos istorija ir pavadinta kriviečių — baltrusių istorija. Išviso, tie kriviečiai lietuviškai galvoja ir daugumas jų yra nuoširdūs lietuvių draugai. Daugelis jų norėtų laisvą Baltarusiją matyti susietą su Lietuva. Prie to reikia pastebėti, kad šiame straipsnyje paminėtas dr. J. Stankievič, man 1952 m. rašytame laiške, atsako: "Savo politinėse pažiūrose, o kartais ir politinėje veikloje, mes siekiame nepriklausomos kriviečių valstybės. Bet mes nemažiau jungtumėmės į bendrą, brolišką lietuvių — kriviečių valstybę, jeigu toks siekimas būtų lietuvių visuomenės tarpe.

Tačiau yra būrys gudų, rusų dar carizmo laikais atsiųstų kriviečių kraštui surusinti, kurie dabar ir komunistinio rėžimo remiami, varo didelę akciją už Baltarusijos visišką palikimą Rusijos sudėtyje. Jie rašo knygas, daro paskaitas ir, paneigdami tikrąją istoriją, įrodinėja, kad kriviečių kraštas yra rusų žemė ir priklauso Rusijai. Jie 1950 m. išleido "Byelarusia" žemėlapį (L:3,000,000), kuriame parodytos "etnografinės" Baltrusijos sienos, apimančios žemes iki Ržėvo, Viazmos ir Briansko. Tie plotai senovėje priklausė Didžiajai Lietuvos Kunigaikštijai. Į Baltrusijos sienas paimta: L. Brasta, Augustavas, Gardinas, Vilnius, Švenčionys, Dūkštas ir Latvijos Daugpilis su Rasite ir Lucynu.

Stebint tokias kriviečių pastangas tautiškai ir valstybiškai apsispręsti ir įsitvirtinti, kyla reikalas pasirausti senuose užrašuose. Viename dideliame, caro Aleksandro įsakymu veikusios komisijos, rusiškame veikale "Lietuvių tauta ir jos kunigaikščiai", N. P. Urusov, Moskva, 1867 m. — aiškinama daug senų, įvairių Europos valstybių ir net Vid. Rytų tautų, istorinės reikšmės raštų. Tarp jų minimi: arabų filosofo Al-Alba-Ka iš 631 m; Jordano — lotyniško rašto verti-

mas iš VI amž. istoriko Tacito iš II amž; Kievo Pečioros lavros, metraštininko Nestoro iš 1063 m; Bagdade rasta valdovo Harum-Rašid 814 m. ir kita rašliava.

Remiantis tais raštais ir daugybe kitų istorinės reikšmės dokumentų įrodoma, kad į rytus nuo Skandinavijos jūros, plote didžiai šakotų Nemuno, Dauguvo, Dienupės (Dniepro) ir Būgo upių nuo neatmenamų laikų gyvena "baltieji žmonės", rytiečiai (oesti—aisčiai), kurie vadinosi lietuviais. Per jūrą, kurią lietuviai savo kalboje vadinę "Baltoji jūra", jie vedę prekybą su vakarų kraštų ir net Afrikos ir Mažosios Azijos pirkliais, kurie, sako, labai domėjęsi Lietuvos gintaru.

Lietuvių dvasinius reikalus, pagal to meto jų tikėjimą, tvarkę dvasininkai krivių—krivaičiai. Geografiškai lietuviai buvę pasiskirstę ir vieni kitus vadinę pagal gyvenamas sritis: Kuršiai, Žemaičiai, Aukštaičiai, Lygumėnai ir kt. Sritis plote Dauguvos, Dniepro ir Priepetės buvusi vadinama Lygumėnais, bet rytų kaimynai rusai šitos srities gyventojus vadinę pagal tikybą — kriviečiai. Tuo labiau, kad ir dvasinis — tikybinis tos srities centras buvęs Krėvoje. Šitie lietuviai, lygumėnai — kriviečiai buvę labai aršūs, keršijant rusams už jų krašto dažnus puldinėjimus ir žiauriai rusus nubausdavę.

"Todėl visai nenuostabu, kad lygumėnai, dabar pravardžiuojami baltgudžiais, žmonės lietuviško kraujo, dabar nenori atsisakyti nuo žodžio Lietuva ir herbo Vytis" (A. Machnovskio laiškas). Man prisimena žmonių veidai, kada 1917 m. gale, kuriant lietuvių karinius dalinius Rusijoje, teko keliems šimtams tokių kriviečių atmesti jų norą stoti į Lietuvos kariuomenę, vykdant Petrogrado lietuvių seimo nutarimą. Tie žmonės atrodė broliais, kuriems tėvai liepia apleisti gimtuosius namus.

Dabar apie kriviečių—lietuvių Lietuvos sienas. 1914—1918 m. karo metu, Rusijos Vyr. Karo Vado būstinėje, Mogilevo mieste, Imperatoriaus asmeninės kanceliarijos skyriuje, buvo labai svarbių raštų, jų tarpe: "Byla žadėtos autonomijos vakariniams kraštams". Ten buvo išdėstytas reikalas suteikti autonomiją Suomijai, Estijai, Latvijai, Lietuvai ir Lenkijai Lietuvos reikalą apibūdinant ten buvo pasakyta: ". . . Lietuva išskiriama iš buvusios istorinės Lietuvos —Lenkijos respublikos . . . Sienos būsimai Lietuvos autonominei sričiai, juridiškai imant, turėtų priklausyti senosios, t. y. 1667 m. Andrušavos sutartimi priimtos (1772 m. Rusijos galia panaikintos), pramatant tačiau galimybę palikti Rusijos plote šešetą rytinių apskričių, kurie jau žymiai yra kolonizuoti rusais".

Čia turime prisiminti, kad Rusijos imperatorius Mikalojus II, pradėdamas 1914 m. karą su Vokietija, Peterburge iškilmingai paskelbė, kad karą laimėjus, Rusijos vakarinių pakraščių tautoms bus suteikta plati autonomija. Karui tęsiantis, 1916 m. prie Vyr. Karo Vado būstinės O. G. U. skyriaus, buvo sudaryta gen. Potapenko specialistų komisija būsimųjų autonominių sričių sienoms nužymėti. Bet 1917 m. revoliucijos Rusijoje viską pakeitė.

Trumpai kriviečių klausimą apžvelgę matome, kad kriviečiams—baltarusiams, kaip jų, vienas veikėjas pasakė, yra trys keliai:

1) pasilikti rusų valdžioje,
2) kelti nepriklausomą Baltarusiją ir
3) jungtis į istorinę, bendrą lietuvių—kriviečių valstybę, kurioje visi galėtų bendrai, gražiai tarpti, kaip pav. Šveicarijoje vokiečiai, prancūzai ir italai. Lietuviai, baltų federacijos šalininkai, turėtų apie tai pagalvoti, ypač jaunesnioji karta galėtų čia politiškai pasitreniruoti, ieškant savo tautai draugų. Kriviečių klausimu reikėtų aktyvesnio susidomėjimo tiems, kuriems jų protėvių žygiai ir garbė tebėra tolimesnės veiklos pastiprinimu. Neprarasti broliško kraujo tautos, kuri, mums abiem esant viename fronte, padės daug laimėti.

LIETUVIŲ SĄJUNGOS "RAMOVĖ" CENTRO VALDYBOS BENDRARAŠTIS NR. 20.

Liečia: Lietuvos Karo Istorijos Veikalo Išleidimą.

I. Lietuvių Sąjungos "RAMOVĖ" Skyrių Atstovų Suvažiavimas, įvykęs 1954 m. gegužės 30 d. Chicagoje, priėmė Lietuvos karo istorijos reikalu sekančią rezoliuciją:

"Lietuvių Sąjungos "RAMOVĖ" Skyrių Atstovų Suvažiavimas, įvykęs 1954 m. gegužės 30 d. Chicagoje, pilnai pritardamas sumanymui išleisti Lietuvos karo istorijos populiarų veikalą,

Įpareigoja Lietuvių Sąjungos "RAMOVĖ" Centro Valdybą suburti prie šio sumanymo realizavimo visus pajėgius plunksną vartoti ramovėnus, mūsų istorikus ir kitus reikalingus bendradarbius;

Kviečia visus ramovėnus aktingai prisidėti prie darbo, rašyti atsiminimus ir rinkti tremtyje esančią įvairią medžiagą apie mūsų nepriklausomybės kovas, mūsų kariuomenę ir Šaulių Sąjunga".

II. Lietuvių Sąjungos "RAMOVĖ" Centro Valdyba 1955 m. vasario 27 d. savo posėdyje svarstė Lietuvos karo istorijos veikalo klausimą ir priėjo šių išvadų:

1. **Veikalo idėja.** Iškelti ir nušviesti senovės ir atgimusios Lietuvos karinius žygius už tautos laisvę ir nepriklausomybę. Būdingos lietuvio kario savybės: tėvynės meilė, tolerancija, narsumas, ištvermė ir pasiaukojimas ypatingai iškeliamos ir patriotinėj šviesoj pabrėžiamos.

2. **Veikalo paskirtis.** Veikalas skiriamas plačiajai lietuvių visuomenei, kad iš didingos tautos praeities semtųsi sau stiprybės ir ryžto dirbti ir kovoti dėl Lietuvos laisvės, stiprybės ir gerovės.

3. Veikalo paruošimo — išleidimo darbams organizuoti, tvarkyti ir vykdyti sudaroma prie Centro Valdybos Komisija iš : Antano Rėklaičio, Kazio Ališausko ir pareigos jausmas mus visus įpareigoja darbu ir auka prisidėti prie šio veikalo paruošimo ir išleidimo.

5. Mus karius niekas neatpalaidavo nuo duotos priesaikos: ginti savo Tėvynę nuo įvairių priešų, nesigailint ir savo gyvybės. Šiuo metu neturėdami galimybės su ginklu kovoti dėl Tėvų žemės išlaisvinimo, įamžinkime savo atsidavimą, savo meilę Tėvynei—Lietuvai, išleidžiant šį užsibrėžtą karo istorijos veikalą. Tuo atliksime savo pavergtai Tėvynei naudingą darbą, o būsimos kartos mūsų šias pastangas įvertins.

III. Nurodymai medžiagos telkimo reikalu.

1. Skyrių Valdybų Darbas.

a) Organizuoja savo rajonuose istorinės medžiagos ir dokumentų rinkimą.
b) Ragina savo skyriaus narius rašyti atsiminimus.
c) Visą surinktą medžiagą persiunčia į Pasaulio Lietuvių Archyvą šiuo adresu:

Pasaulio Lietuvių Archyvas
K. Istorijai
2601 W. Marquette Rd. Chicago 29, Ill.

2. **Ramovėnų talka.**

a) Visi Ramovėnai pagal išgales talkininkauja savo Skyrių Valdyboms medžiagos rinkimo darbe.

b) Kiekvienas Ramovėnas, turįs prisiminimų iš Nepriklausomybės kovų laikotarpio, Savisaugos Batalionų, Vietinės Rinktinės laikų ir iš partizanų veiklos okupacijų metais, juos aprašo ir persiunčia Pasaulio Lietuvių Archyvan, nurodytu 1 p. adresu.

c) Rašantieji atsiminimus neturi baimintis, kad jų medžiaga gali patekti į nepatikimas rankas ar bus ne laiku viešai paskelbta. Viskas bus saugojama ir skelbiama tik tas, kas negalės pakenkti atsiminimus rašantiems arba kitiems.

3. **Telktina medžiaga.**

a) Mūsų Žinynas, b) Karo Archyvas, c) "Karys", d) Kario kalendoriai įvairių metų, e) Štabų Žinynas, f) Atskirų kar. dalių periodiniai leidiniai, g) Karo Mokslo Skyriaus leidiniai, turį ryšio su karo istorija, h) Brošiūros ir spausdiniai, liečią Lietuvos partizanų veiksmus vokiečių ir bolševikų okupacijų metu, i) Lietuviškos knygos, žurnalai, brošiūros, liečiančios Lietuvių tautos žygius senovėje ir atgimusios Lietuvos laikotarpyje, k) Lenkų, vokiečių, rusų bei kitų tautų atitinkama literatūra, l) Atskirų asmenų atsiminimai iš Nepriklausomybės kovų ir okupacijų laikotarpių, m) Žemėlapiai, fotografijos ir schemos, turinčios karinės—istorinės reikšmės, n) Kita istorinės reikšmės medžiaga, čia nepaminėta, bet panaudotina ruošiamam veikalui.

4. **Medžiagos šaltiniai.**

a) Lietuvos Atstovybės ir Konsulatai, Lietuvių parapijų klebonijos, lietuvių vienuolynai, lietuvių mokyklos, lietuvių kultūrinės bei biznio organizacijos, atskiri asmenys.

b) Vertingos medžiagos galima rasti ir krašto vietiniuose kultūros centruose, archyvuose, knygynuose bei bibliotekose. Čia rasta naudinga medžiaga nebus lengvai gaunama. Negalint jos įsigyti, reikėtų ją tik pasižymėti ir pranešti jos pavadinimą ir kur randasi Centro Valdybos Sekretoriui A. Reklaičiui. Ta medžiaga bus stengiamasi pasinaudoti ją pasiskolinant arba pasiunčiant ten asmenį, kad vietoje ja pasinaudotų.

5. Principe visa medžiaga paskolinama Centro Valdybai. Ja pasinaudojus, savininkui grąžinama. Jei savininkas norėtų ją dovanoti ar parduoti, tai siunčiant tas turi būti pažymėta, nurodant knygos (medžiagos) kainą pardavimo atveju.

6. Dovanota ar nupirkta knyga—medžiaga bus perduota Sąjungos bibliotekai, kuri numatoma steigti prie Centro Valdybos.

7. Prie kiekvienos siunčiamos knygos, atsiminimų sąsiuvinio, žemėlapio, fotografijos ir t. t. priklijuojamas atskiras lapelis, ant kurio turi būti užrašytas savininko vardas, pavardė ir adresas.

IV. Baigiamasis Skyrius.

1. Pasaulio Lietuvių Archyvas yra viena iš patogiausių ir saugiausių vietų telkti renkamajai medžiagai. Archyvo vadovybė mielai sutiko Archyvo patalpose paskirti dalį savo spintų renkamai medžiagai sukrauti. Čia surinkta medžiaga bus Centro Valdybos žinoje. Ją tvarkyti ir naudotis yra labai palankios sąlygos. Privačiame bute, jei jis ir būtų surastas, visų tų pirmenybių ir sąlygų nebūtų.

2. Medžiagą prašoma rinkti ir siųsti nedelsiant. Ją gaunant teks tvarkyti ir rūšiuoti, o jau sekančiais metais prasidės medžiagos studijavimas ir veikalo rašymas.

3. Centro Valdyba buvo painformuota, kad Lietuvių Karių—Kūrėjų—Savanorių Sąjunga visokeriopai rems Ramovėnų pastangas išleisti Lietuvos karo istorijos veikalą.

4. Skyrių Valdybos ir Ramovėnai prašomi savo pastabas, sumanymus bei siūlymus veikalo reikalu siųsti Centro Valdybos Sekretoriui ir Kultūros Reikalų vadovui A. Rėklaičiui šiuo adresu:

Mr. A. Reklaitis
6643 So. Maplewood Ave.,
Chicago 29, Ill.

Gen. P. Plechavičius
LS "RAMOVĖ" C. V. Pirmininkas

Plk. A. Rėklaitis
Sekretorius

KARIO BIČIULIŲ DIDŽIULIS PIKNIKAS

Įvyks WILLOW SPRINGS,

WEST PICNIC GROVE, ILL.

GEGUŽĖS 29 DIENĄ

— Rengia: —

L. S. RAMOVĖS CHICAGOS SKYRIUS

KARIAI ir jaunimas

VADEIVOS ŽODIS SKAUTAMS

Lietuvos Skautų Brolijos 2-jo Rajono Vadeiva v. s. V. Šenbergas Šv. Jurgio dienos proga sveikino tame rajone (Rochesteris, Clevelandas, Detroitas) esančius skautų vienetus. V. Šenbergas yra nepriklausomybės kovų dalyvis, buvęs plk. ltn. Lietuvos Karo Aviacijoje ir Vyriausias Skautininkas.

Broliai Skautai,

Sveikinu jus visus skautų patrono Šv. Jurgio dienos proga. Lietuvoje šią šventę švęsdavom iškilmingai. Kaune kiekvienas skautas segdavo gėlytę ar bent žalią lapelį prie uniformos, eidavo į paradą, kurį priimdavo skautų šefas — Valstybės Prezidentas. Šv. Jurgį savo patronu laiko viso pasaulio katalikai, anglikonai ir stačiatikiai skautai, tačiau jis yra kiekvienos tikybos skautui puikus riterio pavyzdys. Baden Powellio žodžiais "Taip kaip senovėje Šv. Jurgis, taip šių dienų skautas kovoja prieš visa, kas bloga ir pikta". Skautų įstatai panašūs į senovės riterių gyvenimo taisykles. Mūsų įsipareigojimas kas dieną padaryti po gerą darbelį taip pat yra ir senovės riterių tradicija. Šv. Jurgis, anot senovės padavimų, buvo drąsus riteris, kuris pildydamas savo apžadus kovoti prieš blogį ir ginti silpnuosius, pasiryžo stot kovon su baisiu slibinu. Jis jį nugalėjo ir išgelbėjo iš pražūties mergelę, kuri buvo paaukota slibinui. Ši legendarinė kova yra tik viena atkarpa iš Šv. Jurgio gyvenimo. Šv. Jurgis nebūtų tos kovos laimėjęs, jei nebūtų ilgus metus lavinęsis vartoti ginklą; jei nebūtų lavinęs savo drąsos, valios ir pasiryžimo kovoti prieš visa pikta, pildydamas Dievui duotus apžadus ir visiškai atsiduodamas Dievo valiai.

Šv. Jurgio kova prieš slibiną mums, lietuviams skautams, ypač reikšminga ir aktuali. Mūsų tėvynė Lietuva dabar yra tikrai baisaus slibino vergijoje ir laukia išvadavimo valandos.

Jūs, mielas lietuviškas jaunime, auginkite savyje pareigos jausmą dirbti, kovoti ir aukotis už teisingą reikalą — už Lietuvos išlaisvinimą. Branginkit savo sveikatą, lavinkit savo jėgas, vikrumą ir ištvermę, kad būtumėt pajėgūs pakelti sunkias kovas ar darbą. Lavinkit savo valią ir drąsą. Būkite tiesūs, blaivūs ir skaistūs savo mintyse, kalboje ir veiksmuose.

Išlaikykite augštą dorą ir gryną sąžinę, o svarbiausia gyvą tikėjimą, kad gelbėti savo artimą — savo tautiečius — savo tėvynę, nepaisant sunkumų, pavojaus ar net gyvybės — tai Dievo mums uždėta pareiga.

Tad, Broliai Skautai, ruoškimės ir **Budėkime!**

II-jo Rajono Vadeiva v. s. V. Šenbergas.

MŪSŲ ŠEIMOJE

57 skautai vyčiai iš New Yorko, Waterburio, Bostono, Hartfordo, Worcesterio, Elizabetho, New Britaino bal. 23—24 d. d. dalyvavo Waterburyje įvykusiame šio rajono sk. vyčių sąskrydyje. Sąskrydžio metu paskaitas skaitė kun. St. Yla, dr. A. Šerkšnas, ps. R. Šilbajoris, sktn. A. Matonis, ps. V. Rileika, ps. A. Banevičius.

*

Atvelykio sekmadienį Philadelphijoj, Pa., buvo surengtos studentams studijų dienos. Dalyvavo apie 50 studentų. Rengėjai — A. Gečiausias, R. Aleknaitė, S. Jurskytė ir L. Jurskis.

*

1925 m. kovo 15 d. Panevėžyje sktn. V. Einorio iniciatyva įkurtas

Šv. Jurgis nužudo slibiną
Darbininko klišė

pirmasis lietuvių skautų vyčių vienetas. Tokiu būdu sk. vyčiai šiais metais atšventė savo 30 m. gyvavimo jubiliejų. Šiai sukakčiai atžymėti yra skirtas "Mūsų Vyčio" šių metų antrasis numeris (Skautų vadų, vadovių ir akademikų skautų bei skaučių laikraštis).

-o-

Chicagos moksleiviai ateitininkai š. m. rugpiūčio 29 — rugs. 2 d. Šv. Kristoforo stovyklavietėje rengia savo stovyklą. (Prie Bath miestelio, Ohio).

New Yorko skautės ir skautai Tėvų ir Rėmėjų K-to iniciatyva gavo būklą. Tai erdvios Alliance Hall patalpos (195 Grand St., Brooklyne), kurias Susivienijimas Lietuvių Amerikoje skautams perleido nemokamai naudotis. SLA šiuomi parodė, kaip konkrečiais darbais yra remtinas patriotiškas jaunimas. N. Y. skautės ir skautai Susivienijimui reiškia nuoširdžią padėką. Clevelando skautai irgi gavo būklą (6601 Lexington St. — Recreation Center). Ten skautai gali naudotis erdvia mankštų sale, o taip pat gavo dvi nuolatines patalpas sueigoms. Pastate yra prausyklos, greta sporto aikštė ir vasarą veikiantis plaukiojimo baseinas.

-o-

Bostono studentai balandžio 16 d. surengė savo vakarą. Vakaro pelnas turėjo būti paskirtas studentų šalpai. 6 val., kuomet turėjo prasidėti programa, salėje buvo tik trys žmonės! Visuomenė turėtų uoliau remti studijuojantį jaunimą. Bostono studentams vadovauja A. Banevičius.

-o-

Elizabetho, N. J., skautai ir skautės geg. 7 d. Šv. Petro ir Povilo parapijos salėje surengė jaukų Motinos Dienos minėjimą vietos visuomenei.

-o-

A. Petrikas ir J. Bilėnas — abu aktyvūs Santaros veikloje — bal. mėnesį sukūrė lietuviškas šeimas. Pirmasis su D. Lipnickaite, antrasis su D. Mėlynyte. Visi jaunavedžiai gyvena New Yorke.

-o-

Philadelphijoj, Pa., įsteigta DLK Vytenio skautų draugovė. Ją sudaro "Taurų" skiltis ir du vilkiukų būreliai. Vyteniečių draugininku paskirtas sk. vytis sl. V. Romanauskas, o adjutantu ir vilkiukų vadovu — psl. L. Jurskis.

-o-

Chicagos moksleiviai ateitininkai geg. 15 d. surengė nuotaikingą gegužinę.

-o-

Bostono skautų Tunto DLK Kęstučio dr-vė už savarankišką ir planingą stovyklavimą bei iškylavimą tapo atžymėta Bostono amerikiečių skautų vadovybės NATIONAL CAMPING AWARD ženklu. Ši skautų dr-vė yra registruota Bostono sk. tarybos 2-jame distrikte, kuriam vadovauja lietuvis sktn. L. Končius. To paties tunto vilkiukų ir DLK Kęstučio dr-vė už pavyzdingą veiklą 1954 m. vietos skautų distrikte tapo įtrauktos į GARBĖS VIENETŲ (Honor Units) tarpą. Kęstutėnams tai jau trečias toks laimėjimas, o vilkiukams — antras.

-o-

Bal. 24 d. Clevelande įsteigta jūrų budžių įgula. Jos iniciatoriai — jūrų sktn. Vl. Petukauskas, vyr. vltn. inž. A. Juodikis, vyr. vltn. Pr. Petraitis ir ps. R. Bajoraitis. Įgulos vadu išrinktas j. s. V. Petukauskas. Jūrų budžiai yra vyresnio amžiaus skautai (nuo 21 m.), kurie laikosi skautybės principų gyvenime, gerbia jūrines tradicijas ir stengiasi būti pavyzdžiu jaunesniems jūrų skautams. Jūrininkystė ir vandens sportas yra priemonės tauriosioms asmenybės savybėms ugdyti skautiškoje dvasioje. Jūrų budžių didysis tikslas — kova už Nepriklausomos Lietuvos, kaip Jūrinės valstybės, atstatymą ir išlaikymą.

-o-

Worcesterio, Mass., skautams vadovauja jaunas ir energingas vadovas — vyr. sl. V. Bliumfeldas. Jo adjutantas — psl. A. Gloda.

-o-

Dr. D. Kesiūnaitė stud. skautų Korp! "Vytis" garbės narė ir Akad. Skaučių Dr.-vės filisterė, parėmė Akademinio Skautų Sąjūdžio darbus, paskirdama jam 100 dol. auką. ASS valdyba duosniajai rėmėjai reiškia nuoširdžią padėką.

-o-

Bostono "Žalgirio" skautų tuntas balandžio 29 — geg. 1 d. d. "Camp Kirby" stovykloje surengė pavasarinius skiltininkų kursus. Dalyvavo visų vienetų skiltininkai ir paskiltininkai. Bostono jaunimo skaityklą tvarko skautai. Skaitykloje jau turima apie 350 knygų, kurias suaukojo skautų bičiuliai.

-o-

ĮSTEIGTAS JŪRŲ SKAUTŲ TUNTAS CHICAGOJE

1955 m. vasario 16 d. iškilmingu aktu buvo įsteigtas pirmasis tremtyje ir antrasis Lietuvos skautų istorijoje jūrų skautų tuntas Chicagoje, kuris save pasivadino "Baltijos Jūra" vardu. Tiek Lietuvoje, tiek užjūriuose jūrų skautai ribojosi ,priklausydami žemyno skautų vienetams, tačiau šiuo metu Chicagoje jūrų skautų skaičius tiek išaugo, kad atsirado reikalas įkurti atskirą vienetą.

Tuntą sudaro jūrų budžių vienetas, du jūrų skautų laivai (prilygsta skautų draugovėms) ir vienas jaun. jūrų skautų laivas. Tuntininkas yra jūrų psktn. E. Jasiukaitis, 1942 m. lankęs dr. Didžio vadovautus būriavimo kursus, o 1948 m. paruošęs ir išleidęs knygą "Jūrų Skautų ABC". Tuntas stato 5 būrinius pastatus, neskaitant jau 3-jų, turėtų pernai. Šiuo metu tuntas energingai ruošiasi vasaros stovyklai, kuri numatoma pravesti grynai vien tik žavingomis jūrų skautų tradicijomis bei išsamiau supažindinant jūrų skautus su būriavimo technika 1. Bal. 13 d. išrinktas šio tunto tėvų K-tas, kurį sudaro J. Tumas, Al. Šlenienė ir Balskus. Dr. K. Aglinskas plaukiojimo pastatų statybos darbams pagreitinti paaukojo 25 dol. Tunto užsimojimai ateičiai yra labai platūs, o Chicagoje dirva labai palanki. Jaunieji jūreiviai tiki, kad, Baltijai šaukiant, grįš jie visi laisvon tėvynėn jų pačių valdomais laivais.

DĖMESIO KARIO PRENUMERATORIAMS ANGLIJOJ.

Pranešame, kad A. Cerdžiūnas, gyv. 6 Beechey St. Oldham, Lancs, nebėra "Karic" platintojas. Sumokėję jam prenumeratą už 1954 ar 1955 m. prašome atsiimti ir siųsti tiesiai "Kariui".

Norėdami išvengti raginimų rašymo ir bereikalingų išlaidų, prašome nesumokėjusius 1955 m. prenumeratos mokestį nedelsiant siųsti jį: KARYS, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Karinės žinios

RAUDONOJI KINIJA

Iš žemiau dedamo palyginimo matyti, kad Raud. Kinija yra silpna. JAV ir Kinijos sienos telpa tam pat žemėlapyje:

		Jungtinės Amerikos Valstybės	Raudonoji Kinija
Plotas	—	3,022,000 kv. mylių.	4,038,000 kv. mylių
Gyventojų	—	163,000,000.	600,000,000
Dirb. žemės	—	400,000,000 akrų.	300,000,000 akrų
Maistas	—	3,200 kal. dienai.	2,100 kalorijų dienai
Pajamos	—	$1,800 asmeniui metams.	$50 asmeniui metams
Pramonės įreng.	—	$500 bilijonų.	$5 bilijonai
Keliai	—	3,500,000 mylių plentų.	124,000 mylių kelių
Žaliavos	—	Daug ir dar gali įsivežti.	mažai ir mažai gali įsivežti
Plienas	—	112 mil. tonų.	1 mil. tonų per metus
Anglys	—	453 mil. tonų.	52 mil. tonų
Geležinkeliai	—	226,000 mylių.	15,500 mylių kelio
Nafta	—	2,387 mil. statinių.	3 mil. statinių
Lėktuvų dirbtuv.	—	pagamina 50,000 lėktuvų per metus.	tik sustatymo ir pataisymo

Tai gi, Raud. Kinija yra silpna ir pusiau badaujanti. Maisto ir žaliavų dideli ištekliai guli pietų Azijoj, į kurią Kinijos akys yra visą laiką ir nukreiptos.

Į pietus visom jėgom eiti negali, nes pašonėje — Formozoj sėdi kinai nacionalistai, kurie rengiasi kada nors grįžti pačion Kinijon.

Raudonieji su Čang-kai-Šeku vienu gal ir susitvarkytų, bet JAV sudarė pagalbos sutartį su Čang-Kai-Šeku, pažadėdamos paramą ginant Formozą ir Pescadorų salas.

Taigi JAV stovi Raud. Kinijai skersai kelio į jos tikslus Azijoj. Raud. Kinija, nežiūrint jos silpnumo, bando grasindama, blefuodama ar tai derybų keliu išstumti JAV iš Azijos erdvės.

Atrodo, kad ji neis į plataus masto karą, nes užpakalyje savo skaitlingos armijos ji neturi nieko, kas reikalinga vesti modernio pobūdžio karui, kokį yra pasiruošusi vesti Amerika. Bet Kinija viską padarys, kas nepervišins Amerikos pacifistinės kantrybės, kad sukompromituotų JAV azijatų akyse ir kad bent kiek toliau nustumtų jas nuo savo pakraščių. **I. L.**

ORDNANCE, Kovo — Balandžio mėn. 1955.

Žemyno Orinė Apsauga, gen. B. W. Chidlaw. Žemyno orinės apsaugos viršininkas ilgokame straipsnyje nubrėžia pagrindus naujai sudaryto priešlėktuvinės apsaugos plano. Pirmą kartą istorijoje J. A. Valstybėms gresia puolimai iš oro. Todėl pirmą kartą visas šiaurės Amerikos žemynas yra numatytas ginti iš anksto organizuotai. Radaro tinklas, stebėjimo punktai, naikintojai, priešlėktuvinė artilerija ir raketos ir žvalgyba yra vieno viršininko vadovybėje, kad vieningai galėtų gintis nuo puolančių lėktuvų.

Ginkluotas Taikos Budėjimas, gen. majr. J. M. Gavin. Įvertindami sovietų pramoninį pajėgumą, kuris yra jų karo mašinos pagrindas, negalime būti neatidūs. Visi daviniai rodo, kad sovietai yra pavojingi varžovai karinėje technologijoje. Paskutinis gegužės 1 dienos paradas Maskvoje aiškiai parodė jų pasiektus laimėjimus išvystant modernius ginklus, helikopterių panaudojimą, stipriai mechanizuotas ir modernizuotas sausumos jėgas ir sunkiuosius bombonešius. J. A. Valstybės ir laisvasis pasaulis turi prieš save komunistų armijas, laivyną ir oro jėgas, kurios yra nepaprasto dydžio, modernios ir pažangios technikoje. J. A. V. turi būti techniškai gerai pasirengę, kad nebūtų silpnesnės už agresorių. Atominis pabūklas ir beveik tobūla priešlėktuvinė raketa NIKE yra užtikrinimas, kad priešas gali susilaukti žlugimo. Galinga ugnis ir didelis judrumas yra tikras atsakymas į bet kokį puoliko pasikėsinimą. To siekia JAV ginkluotos jėgos.

Torpedos Išvystymas, E. M. Seifert. Nuo 1585 m., kai italas Frederigo Gianibelli, gelbėdamas olandų Antverpeną nuo ispanų, išsprogdino tiltą pavartodamas mažą laivelį su parako krūviu ir laikrodiniu sprogikliu, iki dabar torpeda išėjo ilgą vystymosi kelią. Torpedos nusakymas skamba: Mažas povandeninis laivas automatiškai varomas ir vairuojamas azimutu ir gilumon, nešantis sprogalų krūvį, kuris sprogsta palietęs ar būdamas atatinkamam atstume nuo taikinio.

Visos Vienam, Vienas Visom, W. M. Trevarrow. Nauja sistema nustatanti standartines dalis visiems kautynių vežimams padeda išspręsti perkrautų tiekimo linijų problemą ne tik dabar, bet ir ateičiai.

Ekonominis Pajėgumas Karui, Rear adm. J. D. Hayes. Be tautos, ir valstybės geografinės padėties, pajėgumą karui nustato dar: socialinis, ekonominis, industrinis pajėgumas, tiekimas ir karinės jėgos.

Dinamiškas Pasirengimas, brig. gen. O. J. Gatchell. Amerikos gynybai reikalingas priemones gamina privačios bendrovės. Jos parodo kartais daug iniciatyvos kaip pasirengti karo laiko gamybai įvairiose sąlygose. Nupasakojama kaip viena tokių bendrovių parengė savo

---

KANADA

Naujas moderniškas prieštankinis ginklas jau išbandytas ir gaminamas Kanadoje. Balandžio mėn. armija demonstravo taiklumą ir pramušamąją jėgą naujo pėstininkų prieštankinio ginklo vadinamo Heller. Iš aštuonių asmenų, kurių nė vienas šio ginklo nebuvo matęs, kai kurie iš jų buvo civiliniai žmonės, spaudos atstovai, septyni pataikė į taikinį iš 300 jardų iš pirmo karto.

Apmokyti šaudyti šiuo ginklu Kanados kariai, iš 300 jardų pataikydavo visus tris šūvius į taikinio centrą, o kliudymai išplėšdavo skyles per trijų colių storumo plieno plokštę. Armija tvirtina, kad Heller (lietuviškai išeitų "Pragarinis" ar "peklinis") yra daug geresnis ir tobūlesnis už visokius ligi šiol žinomus "panzerfaustus" ar "bazookas" ir neturi sau lygaus visame pasaulyje.

Šitą naują ginklą suplanavo ir išvystė, 39 metų kanadiečiui Earl Guy vadovaujant, Valcartier, Quebeko ginklavimo dirbtuvėse. Jo išvystymas užtruko net keturis metus. Helerio kliudymas į tanką garantuoja tanko sunaikinimą.

Kanadon sugrįžo 25 pėst. brig. Queens Own Rifles batalionas ligi šiol buvęs Korėjoje. Ar jo vieton bus siunčiamas kitas dalinys dar neišaiškinta.

Kanadoje nėra privalomos karinės prievolės. Tai vienintėlis NATO narys, kuriame karinė prievolė nepraktikuojama, nors spaudoje nuolat keliamas jos reikalas. Jos reikalingumo klausimą dažniausiai judina Canadian Legion— Atsargos Karių Sąjunga ir kai kurie augštesnieji gynybos pareigūnai. Kai Kanados gen. štabo viršininkas gen. ltn. Guy Siminds, prieš porą mėnesių pareiškė, kad jis mielai matytų kiekvieną jauną kanadietį atliekantį dviejų metų karinį apmokymą, gynybos ministras R. Campney turėjo duoti paaiškinimą parlamente, kad tai tik generolo asmeninė nuomonė... Dabartinė Kanados kompletavimo sistema, kuri remiasi savanoriais, kaštuoja kraštui milijonus, nes Kanados kareivis gauna atlyginimą didesnį už daugelio Europos kraštų karininkų atlyginimą.

Kanados karinis biudžetas šiems metams— $1.7000.000.000. Dešimties provincijų ministrų pirmininkų suvažiavime, ministras pirmininkas St. Laurent pareiškė, kad nuo 1951 metų Kanada yra išleidusi gynybai $6,700,000,000. Artimiausių penkerių metų bėgyje nenumatoma išlaidas gynybai sumažinti. Jei kiltų karas, tai pirmomis karo valandomis tektų laukti smarkių puolimų atominiais ginklais, kurie būtų nukreipti į taikinius JAV ir Kanados teritorijoje esančius. Pernykštis karinis biudžetas sudarė 42% viso Kanados biudžeto, šių metų tik 40%.

Didžiuliai kariuomenės manevrai ruošiami šių metų liepos mėnesį. Juose dalyvaus apie 10.000 kareivių iš visų Kanados kariuomenės dalių. Iš turimų 15 pėst. batalionų dalyvaus aštuoni ir manevrai užtruks apie šešeta savaičių. Manevrai įvyko Gagetown, N. B. stovykloje, kuri užima 427 kv. mylias, postoviui bus naudojamos tik palapinės.

J. Skaržinskas

pačios mobilizacinį planą, kad reikalui kilus, galėtų pradėti gaminti ginkluotom jėgom reikalingas reikmenis, net jei priešas pultų jos teritoriją bombomis.

Mūsų Nykstantieji Taiklieji Šauliai, vedamasis. Pereitų metų gale Caracas mieste, Venecueloje, Pasaulinėse Šaudymo rungtynėse J. A. Valstybių šauliai pasirodė nepaprastai blogai. Amerikiečiai laimėjo tik 5 vietą šaudant laisvai nuo rankos iš 300 m; 6 vietą smulkaus kalibro šaudyme iš 50 m; antrą — pistoletų iš 50 metrų. Nors geriausi ginklai ir municija yra čia gaminama, tačiau šaudyti yra užmirštama. Jei Hitleris dabar naujai nudažytų kluono duris, mes jį as nebepataikytume.

Ginklavimo Technologijos Skyrius: straipsniai: Orinių Jėgų Ginklavimas; Nauji Elektroniški Smegenys; Iššaukimas Korėjoje; Mechaniški Laiko Degikliai. **Z. R.**

THE AMERICAN LEGION MAGAZINE, balandžio mėn. 1955 m.

Mes Eikvojamės, Eugene W. Castle. Kai Nehru prašo iš mūsų pinigų, mes mielai daliname jam ir jo indams, kurie yra nusistatę prieš mus politiškai, bet kai reikia mūsų pačių krašto gyventojams indėnams padėti, Dėdė Samas ramiai atsako, kad neturi pinigų. 59 kraštai, o jei pridėti kolonijas ir dominijas, tai 90 kraštų gauna pinigines pašalpas iš J. A. Valstybių. Nuo 1945 metų viso yra išmokėta $52,067,651,495, t. y. virš 52 bilijonai dolerių. Tuo tarpu mes jau turime minusą biudžete virš 4 bilijonų ir kas metai išmokame 12 bilijonų nuošimčių skoloms dengti. Į tas išlaidas neįeina 3½ bilijono, kuriuos išmokėjom Jungtinėm Tautom ir dar daug kitų mokėjimų užsieniams. Mes esame pasiturinti tauta, bet nesame tokia turtinga, kad galėtume visą pasaulį išmokėti ir nešti ant savo pečių.

Daug dalykų mes patys esame reikalingi, kuriuos už tuos išeikvotus pinigus galėtume įsigyti. Mūsų mokyklos yra perkrautos, namų statyba yra per lėta, plentai yra nepakankamo pajėgumo, už tai mokame kasmet 38.000 žuvusių auto katastrofose, stambūs statybos industriniai darbai nevykdomi dėl pinigų stokos: Missouri River Authority plan, Seven Year Straus Reclamation plan ar Hell's Canyon Dam ir Passamaquoddy Dam planai. Sustabdyti hidroelektrinių stočių statyba, kai tuo tarpu tokios stotys mūsų pinigais statomos mum nedraugiškoj Indijoj: Bhakra Dam. Mes neturim pinigų apsodinti mišku sritis kenčiančias nuo smėlio audrų, mūsų žemyno viduryje. Net tokiam svarbiam reikalui kaip išvystyti didelio masto strateginių metalų gamybą vakarinėje hemisferoje, kurie bus reikalingi ateities didžiajam karui, mes neturime pakankamai pinigų. Šiandien mes priklausome nuo užjūrių išteklių, kurie atominio karo atveju būtų lengvai atkirsti. Uraniumą mes gauname iš Belgų Kongo ir Pietų Afrikos, manganezą ir chromitą iš tos pat Pietų Afrikos ir Aukso Pakrantės, gumą iš Malajų ir t. t.

Svarbiausias argumentas dalinti pinigus užsieniams nurodomas reikalas išlaikyti tuos kraštus draugiškus, nes jie kontroliuoja tuos mums reikalingus strateginius metalus. Senato pakomitė vedama senatoriaus G. W. Malone rado, kad esama tokių kritiškų metalų viso 77, kurie būtini karinei gamybai. Tačiau jie beveik visi randami mūsų hemisferoje, tik reikia išvystyti jų kasimą ir apdirbimą. Tik maža JAV dalelė yra geologiškai ištirta. Išmėtomų pinigų dalies pakaktų tam milžiniškų pasekmių darbui atlikti.

Žemyno apsaugai planuojamas Project Lincoln, tikslu sudaryti priešo lėktuvams nepereinamą uždangą šiaurėje, gali kainoti apie 20 bilijonų, kurių mes dabar neturime. Viena numesta atomo ar vandenilio bomba ant Detroito padarytų nemažiau 14 bilijonų nuostolių ir milijonus žuvusių. Tačiau mes turėjome pakankamai pinigų tokiai Britanijai, kuriai per 13 metų išmokėjom beveik 32 bilijonus.

Jei norime išvengti tautinės katastrofos, turime baigti eikvojimą, kitaip bus pervėlu. **Z. R.**

Skraidanti platforma varoma dviejų priešingai besisukančių propelerių uždarytų apskritame pagrinde. Vairuojama lakūno svorio. Išvystė Hiller Helicopters, Palo Alto, Calif.

LIETUVA — TAI MŪSŲ RAUDONASIS KRYŽIUS

Vokiečių karių laikraštis "Deutsche Soldaten Zeitung" Nr. 2 deda atsiliepimą tūlo vokiečio belaisvio apie lietuvių žmoniškumą jiems.

Minėtas belaisvis pasakoja, kad 1948 m. žiemą jis buvo perkeltas į Panevėžio belaisvių stovyklą ir iš ten paskirtas į darbo grupę lentpiūvėn miesto viduryje. Lentpiūvės didžiulės, akmeninės patalpos viduryje stovėjo garo mašina, atgabenta iš Leipcigo. Ji juos šildė ir gaivino. "Kai rytą atvykome į darbą," pasakoja belaisvis: "rusas sargybinis poste pakėlęs ranką suriko: Ein Kamerad davai! Su ta komanda vienas iš mūsų, bavarietis kirpėjas, pasikabinęs ant pečių du krepšius, staiga pranyko lentinės tvoros skylėje. Kur jis pranyko ir kodėl, mums naujiems čia buvo paslaptis, tol, kol jis nepasirodė jau vėlokai po pietų. Jis pranyko ir apkeliavo visus savo geradarius lietuvius, kurių jis turėjo nemaža. Jo krepšiai buvo pilni, išsipūtę ir mes jau seniai buvom matę tiek duonos, tiek daug duonos, net lašinių spirgai, keli cibuliai ir net raugintas agurkas. Patiesęs ant žemės milinę, jis rūpestingai pasvarstęs dėliojo visą turtą į trylika krūvelių, šalia išdygo ir keturiolikta, kuri bematant pranyko mūsų sargybinio kišeniuje, ir jis buvo alkanas.

Mūsų laikais Panevėžyje išpuolė didžiosios šventės. Tą dieną mes visi trylika vyrų sėdėdami ant dviejų sienojų tarp lentų krūvų, padarėm iškilmingą pasižadėjimą šitam kraštui. Prieš mus ant milinės žemėje gulėjo trylika krūvelių maisto. Ir kiekvienoje po du kiaušiniu (sargybiniui teko trys, nes vienu buvo perdaug), po penkis pyragaičius, gabalas pyrago, lašinių spirgis, trys cibuliai ir gera krūvelė duonos. Mes sėdėjome apstulbę ir be žado akimis stebėjom tą švenčių stalą. Visi jutom valandos rimtumą. Tada atsikėlė Jupp iš Koelno ir prabilo:

— Pagalvokit, jau trys metai, kai mes esame šioje svetimoje žemėje ir maža buvo dienų, kad kurioje nors neatitektų mums duonos gabalėlis iš lietuvių rankos. Pagalvokite apie Šiaulius — 4000 belaisvių ir kiekvienam veik kasdien priteko po gabalą duonos iš lietuvių rankų. Ir tai per ištisus tris metus, o juk tai yra suvargus tauta. Aš tvirtinu jums, — jeigu kuris iš mūsų tai pamirštų, tas neturėtų nei trupučio sąžinės. To maža. Kada mes grįšime vėl į namus, mes turime apie tuos gerus žmones saviem papasakoti. Ten turi apie tai kiekvienas sužinoti. Lietuviai, te Dievas juos laimina, tai yra mūsų Raudonasis Kryžius". Mes visi jam pritarėme ir dar pridūrėme: Kas jeigu tai užmirštų ar nutylėtų, sėdėdamas vėl prie pilno stalo, tam tegu pirmas kąsnis gerklėje užkliūna." Tą pažadą visi padarėme ir visi tai pasižadėjome įvykdyti. Dėl to aš ir rašau čia, galbūt tai skaitys nevienas ir kitam dar pasakys — kad Lietuva yra mūsų Raudonasis Kryžius. **V. Šventoraitis.**

ERLANGER TAGBLATT, lapkr. 13 d. 1954 m. paskelbė Wilhelm Helander straipsnį: "Das Baltikum noch nicht normalisiert".

Autorius rašo apie didelį pasipriešinimą okupantui, vykstantį už geležinės uždangos. Nuolatos vykstančios kautynės su sovietų MVD pareigūnais. Jam teko kalbėti su vienu, prasiveržusiu pro geležinę uždangą latviu, kuris pasakojo apie partizanus Rygoje, besislapstančius nuo rusų policijos bažnyčioje. Rusam juos ten užtikus, įvyko kautynės, partizanai gynėsi prie altoriaus. Visi žuvo, išskyrus, vieną — tą kuris pasakojo. Partizanai kaudamiesi vartoja granatas, automatinius pistoletus ir peilius.

Baltijos kraštai dar vis tebėra paskelbti karo sritimi. Lietuvoj, Latvijoj ir Estijoj dar ir šiandien yra maisto kortelės, darbo stovyklos, sproginėja geležinkeliai ir rusų sandėliai. Kartais rusai naudoja lėktuvus puldami partizanus. Kartais mėto iš lėktuvų desantus specialiai paruoštus kovai su partizanais. Per Baltijos kraštus uždrausta pravažiuoti svetimų kraštų traukiniams; tai vis dar uždrausta zona. **Kęstutis Skrebutėnas**

PAMINĖJO NEPAVYKUSĮ SUKILIMĄ

Jau buvome pamiršę 1920 m. vasario 20—23 dd. įvykusį Kauno įgulos kareivių sukilimą. Jį š. m vasario mėn. 22 d. savo numeryje 44 (3645) pamini vilniškė "Tiesa", minėdama šio sukilimo 35 metų sukaktį.

Laikraščio atkarpoje įdėtas netrumpas rašinys, bet pačių istorinių faktų nedaugiausia. Visa kita pripilta bolševikinės "gražbylystės", ir kliūva visiems, ir Amerikos, Anglijos ir Prancūzijos "imperialistams". Jeigu sukilimas nepavyko, tai kalti minėti "imperialistai."

Meskime trumpą žvilgsnį į sukilimo eigą. Vasario 20 d. kareiviai įvairiuose daliniuose kėlė savo reikalavimus vyriausybei. Vasario 21 d. Šančiuose įvyko bendras Kauno įgulos kareivių atstovų susirinkimas. Dalyvavo apie 200 atstovų. Susirinkimui vadovavo komunistas Petras Mickeliūnas, buvęs rusų armijos puskarininkis, 1919 m. mobilizuotas į Lietuvos kariuomenę.

Vasario 22 d. iš ryto išsirikiavę kareiviai nužygiavo į miestą įteikti valdžiai savo reikalavimus. Tačiau tų kareivių tarpe nebuvo atvykusių iš A. Panemunės artilerijos pulko ir 2-jo atsargos batalijono kareivių. Jiems kelią į Kauną užkirto 6 ir 8 pėst. pulkų mokomosios kuopos.

Į Kauną nužygiavę kareiviai grįžo į kareivines ir nurimo, tačiau sukilo A. Panemunėje stovėjęs artilerijos pulkas ir 2-is atsargos batalijonas. Sukilėliai kareiviai areštavo savo karininkus ir net atvykusį pas juos perkalbėti kariuomenės vadą gen. Liatuką. Puskarininkis Petras Mickeliūnas pasiskelbė ar sukilusių kareivių buvo išrinktas artilerijos pulko vadu. Jis buvo ir vyriausias sukilimo vadas — "revoliucinio komiteto" pirmininkas. Šis komitetas bandė susirišti su Kaišiadorių bei Alytaus įgulomis, ir su Šančiais, tačiau nepavyko.

Sukilėliai gynėsi visą vasario 22 d. ir naktį. Prie sukilėlių prisidėjo šarvuočių netekę autobatalijono kareiviai. Tą pat dieną buvo neramumų ir raitininkų pulke, o vasario 23 d. rytą sukilo karo aviacijos specialistų kuopos kareiviai.

A. Panemunės sukilėliai buvo palaužti vasario 23 d. 9 val. rytą. Tą pat dieną buvo numalšinti ir aviacijos sukilėliai.

"Tiesa" lieja kruvinas ašaras, kad suimti sukilėliai buvo žudomi, mušami, kankinami. Bet kiek jų buvo nužudyta? Pati "Tiesa" rašo, kad kovo 12 d. ypatingas karo teismas nuteisė sušaudyti tik ... keturis aktyviausius sukilimo dalyvius: Petrą Mickeliūną, Dominiką Vizgirdą, Maksą Kušnerį ir Balį Benišauską. Iš 183 buvusių patrauktų teisman, tik dešimtys buvo nuteisi kalėti. Tai tau ir "Tiesos" keikiamasis žiaurusis baltasis teroras.

Kiek būtų nuteistų, jeigu toks sukilimas būtų įvykęs kokiam nors bolševikų valdomame krašte. Manau, daug nesuklysiu pasakęs, kad "nežiaurusis" raudonasis teroras būtų sušaudęs mažiausiai kokius 400, o visus kitus sukilimo dalyvius būtų pasiuntęs į vergų stovyklas. O "žiaurusis" baltasis teroras, be aukščiau minėtų nubaudimų, aktingąjį sukilėlių dalinį — 2-jį atsargos batalijoną — tik išskirstė po kitus dalinius. Tai tau ir žiauriausia bausmė. Apie tą bausmę net ir "Tiesa" nerašo. Jai būtų daug maloniau, kad vietoj išskirstyti batalijoną, jis visas būtų pasiųstas kur nors į Vorkutos vergų stovyklas. **B. P-as.**

MŪSŲ BIČIULIAI AUKOJO KARIUI:

1.	Baltrušaitis V.	$2.00
2.	Būda Mykolas	1.00
3.	Kraunaitis I. E.	1.00
4.	Šenbergas Voldemaras	1.00
5.	Telksnys Jonas	1.00
6.	Valentukevičius Ferd.	2.00
7.	Varkalis A. (N. Zelandija)	5.00
8.	Žiedas Vladas	1.00

ATSIŲSTA PAMINĖTI:

ŽAIBAI, Uršulės Gudienės. Eilėraščiai, iliustravo Vladas Vijeikis. Tiražas 1000 egz. Išleido "Tėviškėlė", 2313 W. 91 St. Chicago 20, Ill. 62 psl. kaina $1.00.

KALENDORIUS 1955 METAMS, išleido Argentinos Lietuvių Balsas. 64 psl., iliustrutas.

ASSEMBLY OF CAPTIVE EUROPEAN NATIONS, First Session, Sept. 20, 1954 — Febr. 11, 1955. Organization, Resoliutions, Reports, Debate. 191 psl.

LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE

Algis Trinkūnas,

aktyvus "Dainavos" ansamblio akordionistas ir dainininkas, šiomis dienomis grįžo iš kariuomenės, atitarnavęs dvejus metus parašiutininkų daliny. Aštuoniolika kartų yra šokęs su parašiutu iš lėčtuvo dienos ir nakties metu, vykdydamas skirtus uždavinius. A. Trinkūnas vėl įsijungė į ansamblio darbą.

Bernardas Brazaitis

iš Detroito, atlikęs karinę prievolę JAV armijoje Fort Lewis kariuomenės stovykloje, turėjo mėnesį atostogų, kurias praleido pas savo namiškius Detroite.

Jis jau pusantrų metų tarnauja artilerijoj.

Lietuviai kareiviai,

atvykstantieji Fort Lewis ilgiau apsigyventi ar tik pravažiuojantieji — yra prašomi susisiekti su Edvardu Šulaičiu, Co. E. 9 Regt. 2nd Division, (Main) Fort Lewis.

Vaidotas Paukštaitis

karališkoje karo mokykloje Kanadoje tęsia inžinerijos studijas, gavęs 4 metams stipendiją.

Kun. Jonas Bernatonis,

vikaras šv. Ritos parapijoje, Haverhill, Mass. ir kartu aptarnaująs šv. Jurgio lietuvių bažnyčią, ruošiasi išvykti kariuomenės kapelionu į aviaciją. Arkivyskupo leidimą jau yra gavęs.

Edvardas Jusčius,

marinas, baigęs JAV karinę tarnybą, išbuvęs veik dvejus metus Korėjoje, grįžta Chicagon.

— Katalikų Veteranų posto narys Joe Gray (Juozas Grajauskas)

laimėjo C. Y. O. bokso čempionatą. Nepersenai jis vėl laimėjo "Golden Gloves" vid. svorio čempionatą ir vyks Chicagon tolimesnėm "Golden Gloves" rungtynėm.

Andrius Naujokas,

buv. Lietuvos kariuomenės kapitonas, sausio mėn. atšventė 60 metų sukaktuves. Andrius Naujokas 1923 m. rudenį įstojo į karo mokyklą, kurią baigęs Lietuvos kariuomenėje išbuvo iki Sov. Rusijos okupacijos.

Šiuo metu Andrius Naujokas gyvena Rochesteryje ir veikliai dalyvauja liet. bendruomenės organizaciniame gyvenime.

Mečislovas Stasiūnas,

lietuvių darbo kuopos narys Vokietijoje, 42 metų, mirė vasario 10 d. Velionis buvo kilęs iš Šiaulių apskr. Lietuvos nepriklausomybės laikais buvo karininkas. Tremtyje gyveno vienas; Lietuvoje buvo likusi šeima Palaidotas Kaiserslauterno kapinėse.

Algimantas Kėzelis,

neseniai baigęs teisės mokslus De Paul universitete, išvyko trims mėnesiams savo noru į JAV kariuomenės teisinį korpusą.

Legijonieriai prašo liet. spaudos Saigone, Indokinijoje, ligoninėje gulįs Caporal chef Macianskas prašo liet. knygų. Tame mieste yra ir daugiau lietuvių karių. Jo adresas: Caporal chef Macianskas, St. M-le 53635, S. P. 81. 091, M, 2. A., T. O. E., France.

Gen. Stasys Raštikis, gyvenąs Santa Monica, Calif., yra sutikęs duoti išleisti savo atsiminimus "Lietuvių Dienų" leidėjui Antanui Skiriui. Netrukus atsiminimai bus pradėti rinkti.

Gydytojai pašaukti kariuomenės tarnybon. Illinois valstybėje iki šiol yra pašaukti kariuomenės tarnybon šie lietuviai gydytojai: dr. Čiurinskas, dr. Baliukevičius, dr. Bobelis, dr. Bylaitis, dr. Kaunas, dr. Mažeika, dr. Pliura, dr. Poškus, dr. Sideravičius, dr. Valaitis, dr. Tallat-Kelpša ir dr. Volodka.

Šie gydytojai, jei bus rasti tinkami karinei tarnybai, bus paskirstyti tarp pėstininkų, laivyno ir aviacijos. Tarnybas pradės balandžio mėn. pradžioje.

Šiuo metu gydytojai, neturį praktikos teisių (license) betkurioje Amerikos valstybėje, nėra šaukiami. Numatoma pašaukti visus gydytojus, kurie yra gimę pradedant 1917 metais, iki ta kvota bus išsemta.

Bruno Andruška

neseniai pakeltas marinų pulkininku. Į tą karo pajėgų skyrių jis įstojo kaip savanoris prieš 13 metų ir per tą laiką pasiekė dabartinį laipsnį.

Baigęs aukštesnę mokyklą Chicagoje, jis gavo stipendiją Iowa universitete, kuriame išėjo mokytojo studijas. Esant jam karo tarnyboje, jis buvo pasiųstas į Turkiją organizuoti tos šalies apsaugą.

Savanorių Kūrėjų S-gos centro valdyba Chicagoje džiaugiasi, kad Toronto, Kanadoje, Savanorių Kūrėjų skyrius labai gražiai plečiasi ir rodo veiklumą. Jis prisiuntė sąjungos reikalams mokestį 10 dolerių Lietuvos karo invalidams sušelpti — 20 dolerių ir pasilikusiems Vokietijoje savanoriams — ginklo draugams — 70 dolerių.

Jaunasis K. Deveikis,

žinomo veikėjo K. P. Deveikio sūnus, gavo armijos majoro laipsnį.

John W. Pachankis,

JAV kariuomenės antras leitenantas, pakeltas pirmuoju leitenantu ir paskirtas žvalgų skyriun Spokane, Wash. Leitenantas Pachankis atvyko iš Guamos salos aplankyti tėvelių Chicagoje.

Kun. Jurgis F. Jonaitis

Balandžio 23 d. kun. Jurgis F. Jonaitis minėjo savo amžiaus 75 metų sukaktį. Jis kilęs iš Kuršėnų, Šiaulių aps. Į Ameriką atvyko 1896.

Kun. Jonaičio gyvenimas glaudžiai susijęs su kariuomene. Pirmojo Pasaulinio Karo metu (1917—1919 m.) tarnavo Amerikos Jungtinių Valstybių kariuomenėje kapelionu. Vėliau buvo kapelionu "Veterans of Foreign Wars": 1920—1924 m. Michigan valstybės skyriaus, 1935—1936 m. Nebraska valstybės skyriaus ir 1943—1944 m. Arizonos valstybės skyriaus. 1933—1934 m. buvo "Disabled War Veterans" centro kapelionu ir 1929—1930 m. "American Legion" Neb-

raska valstybės skyriaus kapelionu.

Pirmojo Pasaulinio Karo metu stojo į Amerikos kariuomenę eiliniu kareiviu. Netrukus karinė vadovybė jį paskyrė karo kapelionu ir pakėlė į karininkų laipsnį. Karo lauke buvo sunkiai sužeistas. Kadangi jo dešinioji ranka sprogusio sviedinio sunkiai sužeista ir dabar negali jos gerai valdyti, tai dvasinė vyriausybė leido jam Mišias laikyti viena ranka.

Iš kariuomenės į atsargą išėjo majoro laipsnyje. Dabar kun. Jurgis F. Jonaitis gyvena: 1001 North Catalina Blvd., Tucson, Arizona.

Rimas Vežys, atlikęs karinę prievolę JAV kariuomenėje, dabar yra Bavarijoje, Vokietijoje. Atostogų metu aplankė Šveicariją.

Išvyko kariuomenėn, Korp. Vytis Chicagos skyrius sausio 8 d. išlydėjo arbiterį Alg. Kėželį į Dėdės Samo kariuomenę. Išreikšdami savo linkėjimus, atsisveikindami iki greito pasimatymo, A. S. S. nariai prisiminimui įteikė knygą "Akademinė skautija".

Darbo kuopose Vokietijoje dirba muzikai Strolia, jaun. ir Motgabis. Kilo sumanymas paruošti maršų ir numatyta kreiptis į mūsų muzikus kompozitorius: Vl. Jakūbėną, Jer. Kačinską, Vyt. Jančių, J. Gaidelį ir kitus.

Edward Williams, grįžęs iš JAV kariuomenės, išvyksta į Illinois universitetą Urbanoje, Ill., studijuoti inžineriją.

Vytautas Milašius, baigęs karinę tarnybą, grįžo į Los Angeles pas savo tėvelius, kurie čia jau 6 metai gyvena.

A. A. Kazys Grabauskas, gyv. Miners Mills, mirė sausio 9 d. Velionis buvo antrojo pasaulinio karo veteranas.

Jonas Ramonas jr., atitarnavęs ketverius metus JAV kariuomenėje, grįžta iš Vokietijos. Apsigyvens Chicagoje. Jo tėvas Jonas Ramonas sr., yra Dariaus ir Girėno posto narys.

Petras Bišis,

anksčiau gyvenęs Luzerne, mirė gruodžio 23 d. Ransom Convalescent Home. Palaidotas gruodžio 27 d. iš Luzerne Šv. Onos bažnyčios Kingstono Šv. Marijos parapijos kapinėse. Kaip pirmojo pasaulinio karo veteranas, jis buvo pagerbtas ir karinėmis iškilmėmis.

LAIŠKAI REDAKCIJAI

LUND'E, ŠVEDIJOJE

Menininkas Liudas Pretkelis Maždaug prieš pora metų iš Vokietijos atvykęs jaunas lietuvis studentas menininkas Lunde suruošė savo kūrinių ir portretų parodą (kovo 20 — balandžio 3.) Į parodos atidarymą atsilankė gana apstokas skaičius lundiškių. Docentas C. E. Thulin, parodos atidarymo proga, savo trumpoj kalboj gana šiltai apibūdino jauną menininką kaipo kūrėją ir meno darbininką ir palinkėjo geros sėkmės ateityje. Iš kitų apsilankiusiųjų ir apžiūrinėjančių paveikslus buvo girdima daug palankių išsireiškimų apie menininką. Daugumas paveikslus vertino kaip dėmesio vertus.

Beto, užsakymų skaičius daryti portretus leidžia manyti, kad vietos apylinkėje savo kūryba jis yra užsirekomendavęs visiškai gerai. Išstatyti paveikslai yra anglies ir aliejiniai. Vietos spauda juos įvertino gana gerai.

Menininkas L. Pretkelis yra ginęs 1925 m. Panevėžyje. 1944 m. buvo karo audros nublokštas Austrijon, vėliau Vokietijon į Miuncheną, kur studijavo meną Miuncheno universitete. Dabar daro žygius tolimesnėms meno studijoms, kurias mano pradėti dar šiais metais. Linkime geros sėkmės.

V. Menauskas

Gerbiamieji, turbūt yra maža pasaulyje einančių lietuviškų laikraščių ar žurnalų, kurių neskaitau. Dar tarnaudamas Nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje 1918—23 m. daug jų, išeinančių ne vien tik Tėvynėje, bet ir užsieniuose, prenumeruodavau. Prenumeratą visada mokėdavau ir tebemoku pirmyn, neskaitau skolon. "Karį" skaitau nuo pat jo užgimimo dienos, tačiau, nors prenumeratą sumokėjau, bet nežinau kodėl jo negaunu...? Būtų labai gaila, kad kol kas čia tremtyje gyvenant mielas "Karys" manęs nelankytų...

Martynas Nedzinskas,
Brooklynas.

Prenumeratos mokestis gautas pavėluotai ir KARYS Jums jau siuntinėjamas. **Administracija.**

... gavau KARIO adresą ir prašau jį siųsti man. Lietuvoj jis buvo mano geriausias draugas, kai tarnavau savanoriu I Inžinerijos Bataliione, kur baigiau mokomąją kuopą ir išsitarnavau puskarininkio laipsnį. Bolševikų okupacijos metu buvau partizanas ir kautynėse buvau sužeistas ir net pakliuvau nelaisvėn, bet apsigydęs pasprukau ir vokiečių okupacijos metu stojau gen. Plechavičiaus organizuojamon armijon. Teko būti Mariampolėje, Trakuose ir nešti sargybas miškuose Rūdiškėse, tačiau vokiečiai mus internavo, išgabeno į Vokietiją, įvilko į Luftwaffe uniformas ir paskyrė darbams prie atkasinėjimų bombų sugriautų namų. Prisiartinus amerikiečiams, perėjau pas juos ir iki karo galo ten tarnavau. Karui pasibaigus ir prasidėjus emigracijai išvykau į Australiją.

Jonas Gatavičius,
NSW Australia

J. Gatavičius

CLEVELANDAS PRISIMINS KARIUS

Gegužės 30 dieną — mirusiųjų atminimo dieną — kuomet lankomi kapai ir ypatinga pagarba rodoma mirusiems ar žuvusiems kariams, L. S. Ramovės Clevelando skyrius lankys lietuvių karių kapus. 2 val. po pietų bus pradedami lankyti Kalvarijos kapinėse esantieji psk. Kazio Juodžic, mjr. Broniaus Bartkūno ir gen. Vlado Nagiaus-Nagevičiaus kapai. Prie kiekvieno kapo bus sukalbėta malda ir tartas žodis. Ten pat simboliškai bus pagerbtas Lietuvos Nežinomojo Kareivio kapas.

Vėliau bus aplankyta Lietuvos Prezidento Antano Smetonos palaikų vieta mauzoliejuje ir ten padėtas vainikas.

Tikimasi, kad visi clevelandiečiai tą dieną rinksis pagerbti mūsų tautos vyrų, kurie baigė savo garbingą gyvenimą svečioje šalyje.

Vyt. K.

KUPRINĖS pabitos

SAVAIP SUPRANTA PATARIMUS

— Kūmai, palauk, kur taip skubi? — Jonaitis sulaiko Pauliukonį.

— Skubu pas gydytoją, brolyt! — apilsęs atsako Pauliukonis.

— Tai sergi, kūmai?

— Et, jau senos mano ligos, Petrai, — aiškina Pauliukonis. — Dabar vėl turiu naujų bėdų. Sekmadienį Anelės gimtadienis. Ir aš pakviestas pietų. Žinai, ir išgerti teks.

— Tai kuriems galams čia reikalingas gydytojas, — nustemba Jonaitis.

— Va, ir reikalingas! — atsako Pauliukonis. — Iki šiol esu buvęs pas tris gydytojus, ir visi uždraudė gerti svaigiuosius gėralus. Na, ypatingais atvejais leido po du stikliukus degtinės išgerti. Trys po du, brolyt, tik šeši. Taigi sąžiniškai ir vykdžiau gydytojų patarimus. Išgerdavau tik po šešis. O pas Anelę išgertuvės bus stiprios. Šešių degtinės stikliukų bus permaža. Taigi, dabar ir bėgu pas ketvirtąjį gydytoją. Jeigu ir jis leis tokiais svarbiais atsitikimais po du stikliukus išgerti, tai, brolyt, galėsiu išgerti aštuonis. Žinai, Petrai, aš gydytojų įsakymus kuosąžiniškiausiai vykdau.

DYPUKAI NEŽMONĖS

Gegužės 1 d., rinkimų metu į Lietuvių Bendruomenės Tarybą, vienoje New Yorko apygardos N. apylinkės rinkimų salėje šnekučiavosi du naujieji ateiviai — dypukai ir vienas senas amerikonas. Tuo metu į salę įkišo savo žilą galvą viena sena amerikietė moteriškėlė. Ar ji balsuoti norėjo, tik nedrįso įeiti, ar tik taip sau pasidomėjo, ar daug kas balsuoja.

Jai nueinant nuo salės durų, pasitinka ją kita sena amerikietė, jos kaimynė, ir klausia:

— Ar daug salėje žmonių?

— Ne, nedaug! — atsako užklaustoji. — Tik du dypukai ir vienas žmogus.

SU STUKU NĖRA ŠTUKŲ

Lietuvoje, tarp kitų garsiųjų plėšikų, vieną metą siautė ir plėšikas Stukas.

Kartą viename mažame bažnytkaimyje Stukas užsuko į žydo krautuvėlę ir paprašė įvairių prekių. Kada žydas prekes surišo, Stukas pasiėmė ir nė žodžio nesakęs ruošėsi išeiti. Žydas jį sulaikė:

— Ui, žmogau, užmokėk už prekes!

— Aš esu plėšikas Stukas, — atsisukęs atsako žydui.

— Štukos, štukos! Kokios čia štukos, kad nenori mokėti. Paėmei prekes, ir mokėk!

— Aš neštukavoju, bet tikrai esu plėšikas Stukas.

— Jokių čia štukų nėra, — žydas neatleidžia. — Jeigu nesumokėsi, tai pašauksiu policiją.

Plėšikas Stukas išsitraukia revolverį ir atstato į krautuvininką:

— Paskutinį kartą sakau, kad esu plėšikas Stukas.

— Ui, dabar matau, kad nebe štukos, — nusigandęs atsileidžia krautuvininkas. — Gal ponui daugiau ko reikia, prašau sakyti!..

ŽEMAIČIO ŠALTUMAS

Susirgus šeimininkei, ūkininkas pasiuntė savo berną parvežti gydytoją.

Bevažiuojant iš miestelio su gydytoju, bernas kažkaip užsižioplino ir vežimas įvažiavo į gilų griovį ir apvirto. Bernas spėjo iššokti, bet gydytoją vežimas prispaudė.

Žemaitis bernas nesijaudino, kad gydytojas rėkia gelbėti. Iš lėto išsitraukė pypkę, iškratė į ratą, prisikimšo tabako ir užsidegė. Tik tada pradėjo dairytis apie vežimą.

— Nu, kap tata čia atsitika? — pakraipė pečiais bernas, ir atkėlęs vežimą ištraukė vos bealsuojantį gydytoją.

PONUI NEPATIKO SVEČIUOTIS

Dar prieš Lietuvos nepriklausomybės atgavimą žemaičiai daug ką pašnekėdavo apie Vlado Putvio-Putvinskio lietuviškumą ir demokratiškumą. Lenkai arba sulenkėję dvarininkai jo nemėgo, kad jis, dvarininkas, kalba žemaitiškai ir su mužikais draugaujasi.

Kartą pas Putvį į dvarą atvažiavo vienas dvarininkas, labai žlibas senis. Buvo pietų metas. Putvių šeima valgė pietus drauge su savo tarnais prie vieno stalo. Prie stalo pasodino ir atvykusį poną su jo vežiku. Poną viename stalo gale, o vežiką kitame.

Žlibas ponas žiūrėjo žiūrėjo į savo vežiką ir niekaip negalėjo pažinti, ar čia jo vežikas, ar koks kitas ponas. Pagaliau kreipiasi į greta sėdintį Putvį:

— Pan Putvinski, pasakyk koks ten ponas su blizgančiomis sagomis sėdi aname stalo gale?

— Ogi tamstos vežikas, — drąsiai atsakė Putvys.

Ponas smarkiai įsižeidė, kad jį su vežiku drauge pasodino prie to pat stalo, atsikėlė ir į vežiką suriko:

— Kelkis, ir greičiau kinkyk arklius!

Nė neatsisveikinęs išdūmė pro duris ir daugiau nebeatvažiavo į svečius.

KNYGNEŠIO NUOTYKIS

Gen. J. Bulota, tarnaudamas carinės Rusijos kariuomenėje veterinarijos gydytoju, vienu metu tarnavo pasienio dalyje, Lietuvoje. Pasinaudodamas savo karininko būkle, dažnai pereidavo sieną ir Prūsuose pasiėmęs draudžiamosios lietuvių spaudos, grįždavo atgal. Jo, kaip karininko, kareiviai nedrįsdavo liesti.

Kartą grįžo pilnas kišenes prisikimšęs lietuvių spaudos. O kaip tik tuo metu buvo kažkoks karininkų pobūvis ir Bulotos visur jieškojo. Pamatę jį grįžtantį iš Prūsų, tuoj užniko traukti į pobūvį ir neleido nueiti namo, nors ir kažin kaip Bulota teisinosi turįs reikaliukų.

Taigi ir teko su visa literatūra nueiti. Kareivis pasiuntinys, paėmęs Bulotos milinę pakabinti, pajuto, kad kišenės pilnos popierių. Ar jis suprato, kokie čia popieriai, ar

ne, bet milinę pakabinęs pataisė ją, kad kartais popieriai nesimatytų.

Po pobūvio Bulota pirmas išskubėjo savo milinės pasiimti. Greta jos kabojo paltas vieno pasieniečio aukšto valdininko, kuris dažnai keikdavo kareivius, kad jie praleidžia per sieną lietuvių knygnešius.

— Ar civilinis paltas nesusipjovė su mano miline? — juokais paklausė pasiuntinį kareivį.

— Civilinis nedrįsta karinę užkabinti, — irgi šyptelėjęs atsakė kareivis.

Bulota kareiviui daugiau sidabrinių į delną įspaudė, negu kiti svečiai, nes rusų patarlė sako: rublis kalba — rublis tyli.

"LAISVOJI LIETUVA"

Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio leidžiamas savaitraštis, yra paskelbęs platinimo vajų, kuris baigiasi gegužės 15 d. Iki to laiko užsiprenumeravę "LL" dalyvauja paskirstyme dovanų knygomis bei daiktais, vertės

DVIEJŲ TŪKSTANČIŲ ($2000) DOL.

Prenumeratos kaina $4.50 metams.

ADRESAS: 3157 So. Emerald Ave., Chicago, Ill.

IŠKIRPK IR PASIŲSK ŠĮ KUPONĄ:

Pavardė ir vardas .....

Adresas .....

Siunčiu $4.50 "LL" prenumeratai.

A. Norimo novelių rinkinys "NAUJAS VEIDAS" ruošiamas spaudai, netrukus pasirodys. Leidžia autorius, Chicagoje.

CLEVELAND, OHIO

LIETUVIŲ RADIJO KLUBAS

savo savaitinę programą transliuoja kiekvieną penktadienį 7:30 iki 8:15 per WDOK, banga 1260.

Klubo pirmininkas ir bendrųjų reikalų vedėjas Juozas Stempužis, 1152 Dallas Rd., tel.: SW 1-2245

Programos vedėjas

Balys Auginas, 1359 E. 94 St., Tel.: CE 1-5904

STONY BROOK LODGE

KAMBARIAI ATOSTOGOMS

Puikus Restoranas

ir

Kokteilių Menė

ATIDARYMAS

BIRŽELIO 11 DIENĄ

QUAKER PATH,
STONY BROOK,
LONG ISLAND, N. Y.

Tel.: Stony Brook 7-0586

Vedėja MRS. LAPĖ

DIRVA ★★★ THE FIELD

LIETUVIŠKAS SAVAITRAŠTIS

Prenumerata metams:

J. A. Valstybėse	—	$5.00
Kanadoje	—	$5.50
Kitur	— —	$6.50

Atsk. Nr. kaina 10 centų

Adresas:

1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

IR JŪS GALITE IMIGRUOTI
Į CANADĄ ARBA USA,
JEIGU TURITE VIZĄ

Oficialius dokumentus parūpina

Jonas J. Juškaitis, LL. B.,

diplomuotas teisininkas

Įstaigos adresas:

SUITE 5, TUNSTALL BUILDING,
709 DUNSMUIR STREET,
VANCOUVER 1, B. C., CANADA

(Apsimokėjusiems visas susirašinėjimo išlaidas, prisiunčiamos smulkesnės informacijos).

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, biliardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOwnhall 3-9472

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

Redaktorius — **Jonas Kardelis**
Leidėjas — **Kanados Lietuvių Centro Taryba**
Adresas:
7722 George St., Ville Lasalle,
Montreal, P. Q. CANADA
Kaina metams:
Kanadoj—5 dol., Amerikoj—5.50 dol.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

❖

65-39 A GRAND AVENUE,
MASPETH, L. I., N. Y.

TAUTIETĮ VOKIETIJOJ PAREMSI

ĮSIGYDAMAS BENT VIENĄ DAIKTĄ IŠ DAILIŲJŲ ODOS DIRBINIŲ

Rašyk:

A. MAŽEIKA,

Frankfurt a. M., Mainzer-Landstr. 50, Germany,
Kainos su persiuntimu ir įpakavimo išlaidomis:

1. Albumas, 32 x 24 cm., 20 lapų 12.00
   Didesni albumai — pagal susitarimą.
2. Piniginė (švarko kišeniui) 5.00
3. Piniginė (užpakaliniam kelnių kišeniui) 4.00
4. Portsigaras 2.00
5. Mokinio reikmenims etui (su turiniu) 5.00
6. Raktams etui 1.00
7. Skutimosi etui 10.00

Įspaudai: Lietuva — žemėlapis auksu, briedžio galva, Vikingų laivas, trijų arklių galvų kompozicija, skautų emblema (auksu ir tamsiai), Vytis ir Vytis auksu, Vytauto Didž. Kult. Muz. Kaune, Vilniaus Kat., Vargo Mokykla.

Oda: Raguočių, marmuro imitacija ir saffian (pietų Indijos ožkų).

Odos spalvos: ruda, vyninė, raudona, šviesiai ruda, žalia, mėlyna, juoda.
Monogramos raidės — pagal susitarimą (50c brangiau)

LIETUVIŲ RADIJO D-JOS PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

Šeštadieniais 1:30 p. p. — WWRL 1600 kc

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t.t. Vestuvės, puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street **Brooklyn 11, N. Y.**

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS, Direktorius — J. VALAKAS, Pranešimų Dir.

DARBININKAS

VISŲ LIETUVIŲ LAIKRASTIS!

Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams	$6.00
Brooklyne	6.50
Užsienyje	6.50

680 BUSHWICK AVENUE,
BROOKLYN 21, N. Y.

TAUPYKITE

ateičiai. Pasiėkite taupomus pinigus į CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION, kur kiekviena santaupa pilnai apdrausta iki $10,000.00 by an Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas devidendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal pareikalavimą.

KUR tamsta gali atlikti visus savo ir savo šeimos finansinius reikalus.

KUR virš 30 metų patyrimas užtikrina visiems saugų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėm sąlygom, perkant arba statant namą, visada pasimatykite su mumis.

Mūsų turtas — 14,500.000

Chicago Savings & Loan Association

GRovehill 6-7575

6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.

J. PAKEL — Prezidentas

Visko Užtektinai—Tuojau Pristatom

Baldus, šaldytuvus, pečius, skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.

Žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal jūsų užsakymą

Roosevelt Furniture Co., Inc.

LIETUVIŲ KRAUTUVĖ

2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO

Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vak. iki 9:30
Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

TAUPYKITE CHICAGOS STIPRIAUSIOJ TAUPYMO ĮSTAIGOJ

Standard Federal Savings

AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO

4192 ARCHER AVE., CHICAGO 32
(Archer Ave. at Sacramento)
PHONE: VIrginia 7 1141

TURTAS	50 milijonų
ATSARGOS FONDAS	4 milijonai

JUSTIN MACKIEWICH,
President and Manager

Įstaigos valandos: Kasdien, įskaitant šeštad., nuo 9 val. ryto iki 4 p. p.
Ketvirtadieniais nuo 9 val. ryto iki 8 val. vak..
Trečiadieniais visai neatidaroma.

STANDARD FEDERAL TURTAS PASIEKĖ 50 MILIJONŲ

PATI DIDŽIAUSIA LIETUVIŲ FINANSINĖ ĮSTAIGA VISAME PASAULYJE

KAINA 50c.